

กลุ่มประเทศ ในเอเชียอาคเนย์ เขตที่ได้รับวัฒนธรรมของอินเดีย

อินเดียไกล (Further India)

ประเทศในกลุ่มอินเดียไกล ได้แก่ พม่า กัมพูชา จัมปา
สุมาตรา อินโดเนเซีย (ชวา) ไทยและแหลมมลายู ประเทศเหล่านี้
มีวัฒนธรรมของตน รับมาจากอินเดีย

สุมาตรา (Sumatra)

นักประวัติศาสตร์กล่าวยืนยันว่าพุทธศาสนาปรากฏอยู่ใน
เกาะสุมาตรา ตั้งแต่ต้นคริสต์กาล และราชวงศ์ศรีวิชัย (Srivijaya
dynasty) ซึ่งรบชนะชวาภาคกลาง ก็มาจากเมืองปาเลมบัง (Palem-
bang) เมืองหลวงของสุมาตรา แต่ทางฝ่ายโบราณคดีไม่มีความเห็น
สอดคล้องกับการยืนยันนี้ เพราะไม่ปรากฏว่ามีทราศิลปะโบราณ
ที่สำคัญให้พบเห็นได้ในสุมาตราเลย

ชวา (Java)¹¹

ประเทศชวาได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมของอินเดียจาก
ต้นคริสต์กาล ในคริสต์ศตวรรษที่ 5 ชาวอินเดียที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่
ในชวาเป็นผู้ปกครอง ผู้ปกครองเหล่านี้เป็นพวกพราหมณ์ ปี พ.ศ.
1275 (732 A.D.) ชวาภาคกลางตกอยู่ภายใต้อำนาจของกษัตริย์
ราชวงศ์ศรีวิชัย ราชวงศ์นี้ได้นำพุทธศาสนาเถรวาทมาปลูก
ฝังในชวา และได้สร้างปูชนียสถานทางศาสนาขึ้นอย่างมากมาย
ชาวอินเดียที่เคยปกครองชวาภาคนี้มาก่อน ต้องเคลื่อนย้ายไปสู่

ชะวาทะวันออก ราชวงศ์ศรีวิชัยได้รบชนะมีอำนาจเหนือแหลมมลายูและกัมพูชาด้วย เมืองโซยา เป็นท่าเรือที่สำคัญที่สุดของพวกศรีวิชัยในสมัยนั้น (ปัจจุบันนี้เป็นอำเภอโซยา อยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี) หลังจาก พ.ศ. 1403 (860 A.D.) ไปแล้ว ราชวงศ์ศรีวิชัยก็เสื่อมอำนาจลงเป็นเหตุให้พวกอินเดียที่อพยพไปอยู่ภาคตะวันออกเฉียงใต้กลับมารอบครองภาคกลางอีก ศาสนาพราหมณ์จึงเป็นใหญ่ขึ้นอีก ศาสนาพุทธจึงมีผู้นับถือน้อยลง

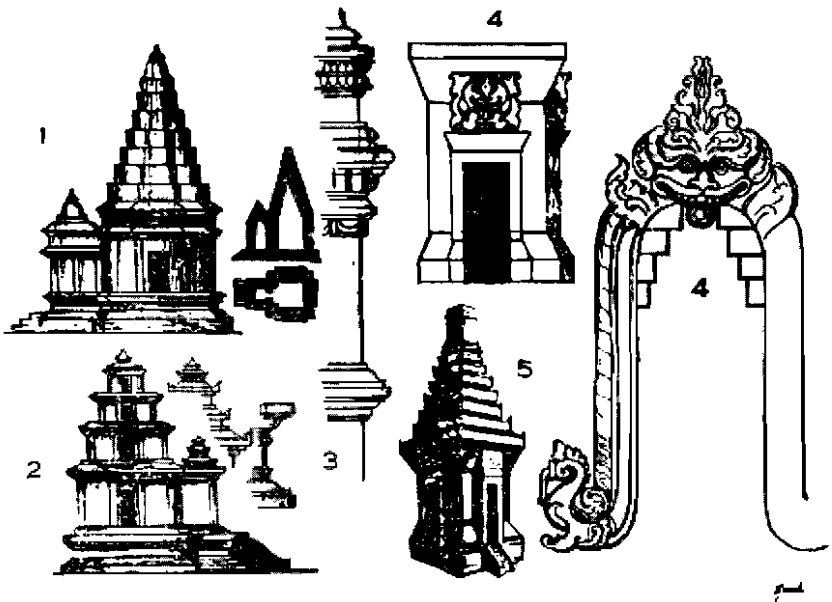
ความเจริญรุ่งเรืองของศิลปะนั้น อยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13-14 (8th-9th A.D.) ในปี พ.ศ. 1458 (915 A.D.) ชะวาทะวันออกนั้นได้ถูกทอดทิ้ง ไม่ทราบว่าเป็นเพราะเหตุอันใดแน่ ส่วนชะวาทะวันออกนั้นได้กลายเป็นศูนย์กลางความเจริญทางด้านวัฒนธรรม

ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13-14 งานทางด้านวรรณคดีของชวามีชื่อเสียงมาก งานกวีนิพนธ์ (Poetry) และโคลงสดุดีความกล้าหาญของชาติ (Sagas) งานละครและหนังตะลุง (Shadow-Plays) ได้ผลถึงขั้นสูงสุดทางด้านพุทธปัญญาเป็นอย่างยิ่งในสมัยต่อมา

ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19 และ 20 การพาณิชย์กรรมของชวาเจริญรุ่งเรืองมาก

ในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 21 ศาสนามหัตได้เข้ามาสู่ชวา (โดยอิทธิพลทางการค้า)

สถาปัตยกรรม : สถาปัตยกรรมของชวาไม่มีลักษณะใหญ่โตอย่างเช่นของกัมพูชา ตามปกติแล้ววิหารมีขนาดเล็ก ตั้งอยู่โดดเดี่ยว หรืออยู่เป็นหมู่ๆ มีขนาดย่อม โดยทั่วไปวิหารของชวามีคูหาทรงลูกบาศก์ ใช้ประดิษฐานเทวรูป หน้าคูหา (Cell) มีซุ้มยื่นออกมา หลังคาเป็นรูปคล้ายปราสาท (Sikhara) ของอินเดียแบบ Dravidian (แบบวิหาร-Vihara type) หรือไม่กี่สร้างเป็นชั้นๆ สองสามชั้นลดหลั่นกัน มีแบบเหมือนกับคูหา วิหารอื่นๆ เช่น Chandi Loro = Jongrang และบรมพุทโธ¹² (Borobudur) นั้น มีฐานเป็นชั้นๆ รองรับวิหาร จึงสังเกตว่าสถาปัตยกรรมพุทโธนั้น เท่าที่เห็นอยู่ปัจจุบันนี้ประกอบ

คำอธิบายประกอบแบบศิลปะของชาว

- 1., 2. โดยทั่วไปนั้นวิหารของชาวเขมรทรงลูกบาศก์มีมุขอยู่ข้างหน้า 1 มุขมีหลังคาเป็นทรงกรวยเหลี่ยมเป็นชั้นๆ ลดหลั่นกัน (ดังรูป 1) หรือไม่ก็ยกเป็นชั้น 3 ชั้น แต่ละชั้นเป็นทรงลูกบาศก์ สอดขึ้นไปอยู่ในเส้นรูปนอกรของทรงกรวยเหลี่ยม (รูปหมายเลข 2)
3. ลวดบัวจำหลักของวิหารชาวเขมรแสดงให้เห็นถึงลักษณะพิเศษของสถาปัตยกรรมแบบทราวาดีย์ (Dravidian Architecture)
4. บนซุ้มประตูของวิหารชาวเขมรมีหน้ากากจำหลักอันดูร้ายน่ากลัว มีความมุ่งหมายเพื่อป้องกันภูตผีปีศาจมิให้เข้ามาในวิหาร

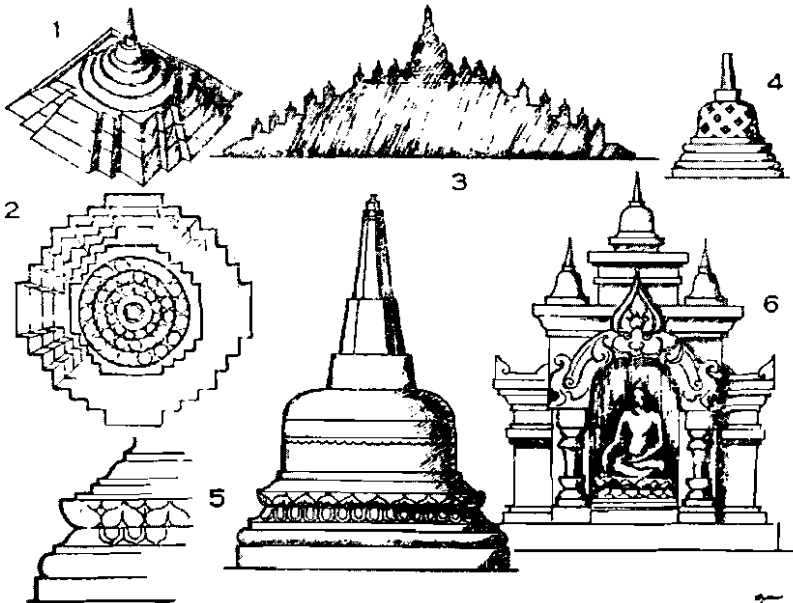
ขึ้นด้วยสถูปหลายองค์ แต่เป็นสิ่งแน่นอนว่า เดิมคงจะให้เป็นฐานของวิหาร ซึ่งไม่ทราบว่าเป็นเพราะเหตุใดจึงไม่สร้างขึ้น

นักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่คิดว่าวิหารของชะวาที่สร้างขึ้นในศาสนาพราหมณ์นั้น ได้แก่ วิหารที่ Dieng Plateau ที่เห็นได้เป็นพิเศษโดยเฉพาะคือ Chandi Arjuna, Chandi Bima และ Chandi Puntadewa ในบริเวณพื้นที่ราบของ Prambanan มีวิหารของฝ่ายศาสนาพราหมณ์และพุทธอยู่เป็นจำนวนมากด้วย บรรดาวิหารของพุทธศาสนาที่กษัตริย์ราชวงศ์ไศเลนทร์ (กล่าวกันว่าเป็นกษัตริย์ชาวสุมาตรา) นั้น ที่นับว่ามีความสวยงามที่สุด ได้แก่ Chandi Mendut, Chandi Kalasan และ Chandi Sewu ในบริเวณพื้นที่ราบ Prambanan ก็มีกลุ่มวิหารที่มีชื่อเสียง 8 วิหาร คือ Chandi Loro Jongrang สร้างอุทิศให้แก่เทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ เป็นพิเศษโดยเฉพาะคือพระศิวะ

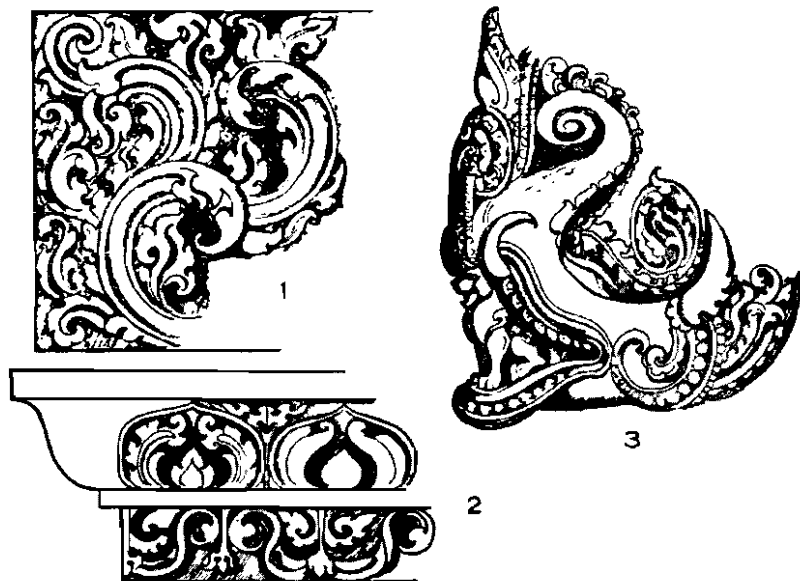
ในชะวาภาคตะวันออก หมู่วิหารที่มีชื่อเสียงที่สุดอยู่ที่ Panataran Blitar ใกล้เมือง Blitar เป็นของสร้างในพุทธศตวรรษที่ 19 เป็นวิหารขนาดย่อมๆ

งานประติมากรรม : ประติมากรรมเป็นประจักษ์การอันยิ่งใหญ่ที่สุดของชนชาติชะวา บรรดาพระพุทธรูปและรูปพระโพธิสัตว์ใน Chandi Mendut และงานจำหลักนูน และพระพุทธรูปจำหลักที่สถูปบรมพุทโธนั้นมีความวิจิตรพิสดารในองค์ประกอบภาพในฝีมือ และความมีชีวิตชีวาอย่างหาที่เปรียบได้ยาก อนึ่ง ลวดลายตกแต่งบุชนียสถานเหล่านี้ก็นับว่าสำคัญยิ่ง มकरะ (Makara) อันเป็นลวดลายสำคัญเป็นพิเศษก็ได้ใช้ตกแต่งท่อนระบายน้ำและประตูและที่อื่นๆ

งานจิตรกรรม : งานจิตรกรรมของชะวาไม่มีสิ่งใดเหลืออยู่นอกจากภาพเขียนประกอบหนังสือ ในบาทลียังมีงานจิตรกรรมของพุทธศตวรรษที่ 22 และ 23 เหลืออยู่

- 1., 2., 3. สตูปบรมพุทโธ แพลนเดิมนั้นตั้งใจจะสร้างวิหาร ต่อมาไม่ทราบว่าเป็นเพราะเหตุใด จึงสร้างสตูปขึ้นบนฐานอันกว้างใหญ่ ล้อมรอบด้วยสตูปเล็กๆ เป็นวงกลม 3 วง
4. แบบสตูปองค์เล็กที่อยู่รอบองค์ใหญ่ ภายในสตูปเหล่านี้ประดิษฐานพระพุทธรูปจำหลักหิน อันงดงาม
5. แบบสตูปองค์ใหญ่ตรงกลาง เมื่อมีพิธีทางศาสนาทุกครั้งก็จะสวมฉัตร (Chattra) ลงไปบนยอดสตูปองค์นี้
6. แบบซุ้มคูหา (Niche) ตกแต่งระเบียงฐาน แบบอย่างของสถาปัตยกรรมเช่นนี้ได้ให้อิทธิพลแก่ศิลปะไทย

1., 2., 3. แบบลวดลายจำหลักของชระวา รูปมकरะ (Makara) หมายเลข 3 นิยมใช้กันมากในการตกแต่งของชระวา

ศิลปะประยุกต์ : บรรดางานศิลปะประยุกต์ของชวา นั้น งานหนังตะลุง (Shadow-plays) และลายผ้าบาติก (Batic) เป็นที่รู้จักกันดีทั่วโลก เครื่องแต่งกายละคอนและเครื่องเพชรพลอยก็มีชื่อเสียงมากที่สุด

ชวาจัดอยู่ในหมู่ Malesian Islands (หรือ Oceanic art) ด้วยเหตุนี้ลักษณะศิลปะพื้นบ้าน (Folk-Art) โดยแท้จริงจึงคล้ายคลึงกับพวกหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิกมาก ครั้นเมื่ออิทธิพลวัฒนธรรมของอินเดียที่ให้แก่ชวาโดยตรงหมดสิ้นไปแล้ว ชาวชวาจึงแสดงออกซึ่งความรู้สึกทางศิลปะ ทางเชื้อชาติของตนอีก รูปภาพหนังตะลุง และแบบลวดลายและสีของผ้าบาติกนั้น แสดงให้เห็นถึงลักษณะของศิลปะของพวกที่อยู่เกาะอันแวดล้อมอยู่กับสิ่งแวดล้อมของทะเลอันแท้จริง

พม่า (Burma)

ชนชาติโบราณที่สุดของพม่าได้แก่ชนชาติ Pyus และ Taliangs ชนชาติ Pyus มีถิ่นเดิมอยู่ในเอเชียกลาง (Central Asia) ส่วนชนชาติ Taliangs มาจากตระกูลพวกมอญ เขมร พวก Pyus ได้ปกครองภาคเหนือของพม่า มีเมืองสำคัญๆ คือ Tagaung, Prome และ Old Pagan พวก Taliangs ปกครองภาคใต้อันมีเมือง Pepu และเมือง Thaton ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางศาสนา ครั้นในพุทธศตวรรษที่ 13 ที่ 14 และที่ 15 พวกไทยใหญ่ (Shan-Thai) ได้เข้ารุกรานประเทศพม่า ได้ผสมพพันธุกันจนกลายเป็นชนชาติพม่าในปัจจุบันนี้ (National reform)

พุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ได้เข้ามาสู่ประเทศพม่า ก่อนคริสตกาล สมณทูตของพระเจ้าอโศก ได้เป็นผู้อบรมสั่งสอนชาวพม่าให้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา พุทธศาสนาที่เมืองพรม (Prome) เป็นฝ่ายมหายาน ซึ่งมีความเชื่อในลัทธิ Tantrik ปนอยู่ด้วย เช่นเดียวกับพุทธศาสนาในประเทศเนปาลและประเทศทิเบต ส่วนพุทธศาสนาที่ Thaton นั้นเป็นฝ่ายของหินยาน ในทาง

ด้านภูมิศาสตร์ มีผลให้ประเทศพม่าในสมัยหลังได้รับอิทธิพลศิลปะของจีนและของทิเบต ซึ่งเราเห็นได้จากการตกแต่งในสถาปัตยกรรมประเภทไม้ ที่สร้างขึ้นหลังพุทธศตวรรษที่ 20

พ.ศ. 1583-1620 : เป็นรัชสมัยของพระเจ้าอนิรุฑ (Anaruth, Anawrata) หรืออนรธามังฉ่อ กษัตริย์พระองค์นี้ได้รวบรวมประเทศพม่าเข้าเป็นปึกแผ่น และทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ได้ทรงสร้างปูชนียสถานทางศาสนาจำนวนมากมาย ปูชนียสถานที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคืออนันทวิหาร (Ananda Temple) อยู่ใน New Pagan เป็นของสร้างในพุทธศตวรรษที่ 16

ปูชนียสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนาในพม่าดังนี้

Nat Hlaung Kyaung พุทธศตวรรษที่ 15

Kyanzitha Temple พุทธศตวรรษที่ 16

Ananda Temple พุทธศตวรรษที่ 16

Thatbinnya พุทธศตวรรษที่ 17

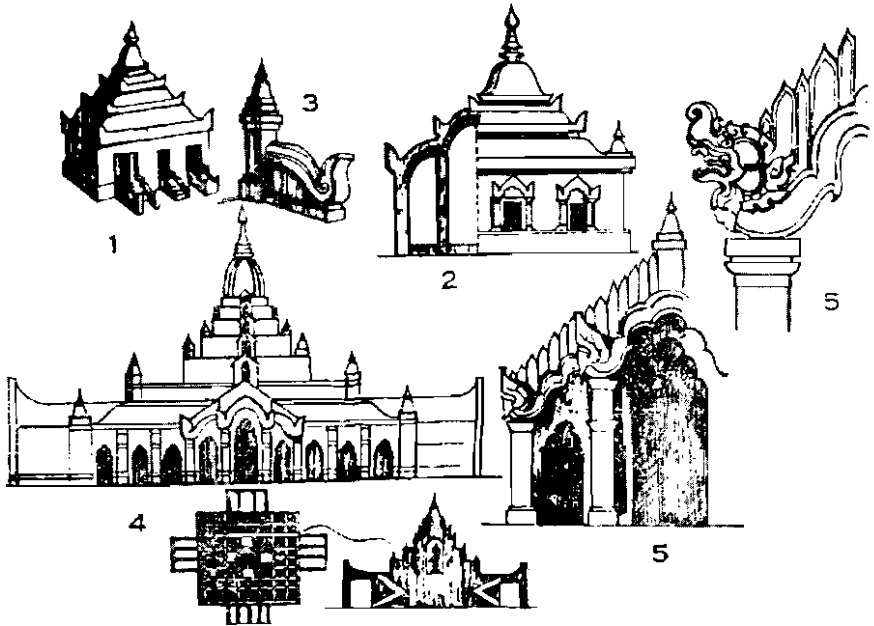
Bidagat Taik (หอพระสมุด) พุทธศตวรรษที่ 17

Mahabobhi Temple พุทธศตวรรษที่ 18

Mingalazedi Stupa พุทธศตวรรษที่ 18

สถาปัตยกรรม : ลักษณะของวิหารของพม่ามีมวลเป็นลูกบาศก์ เป็นปึกแผ่นคล้ายกับวิหารของพวกเมโสโปเตเมีย มีเฉลียงโดยรอบประกอบด้วยคูกา สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูป ตัววิหารมีมุขยื่นออกมา 4 ด้าน ส่วนบนของวิหารคือหลังคาซึ่งสร้างเป็นชั้นๆ ลดหลั่นกันขึ้นไปนั้น ตรงมุมของแต่ละชั้นมีสตูปลีเล็กๆ ประดิษฐานอยู่ บนหลังคารูปกรวยเหลี่ยม (ปิรามิด) จะมีสตูปหรือปรางคืออยู่บนยอด (Finial)

ที่เมือง Pagan, Prome, Tagaung, Pegu และ Thaton มีปูชนียสถานจำนวนมากมานับเป็นพันๆ โบราณสถานที่เก่าแก่ที่สุดนั้น อาจมีอายุอยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 6-11 แต่ส่วนใหญ่ๆนั้นได้สร้างขึ้นในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 15-18 อันเป็นระยะเวลาของ

คำอธิบายประกอบแบบศิลปะของพม่า

- 1., 2. แบบหอสมุดของพุทธศตวรรษที่ 16 จะเห็นได้ว่าโครงสร้างของหลังคาใช้ระบบ "Radiating arch" อันเป็นวิธีการก่อสร้างซึ่งแตกต่างไปจากอินเดีย
3. การตกแต่งบันไดเป็นพิเศษของพม่าแต่โดยเฉพาะ
4. ตามปกติวิหารของพม่ามีทรงเป็นลูกบาศก์อย่างเป็นปึกแผ่น ประกอบด้วยมุข 4 ด้าน มีคคอยู่รอบตัวอาคาร อันมีมณฑปเป็นปึกแผ่นแข็งแรง ซึ่งประดิษฐานพระพุทธรูปแบบสถาปัตยกรรมเช่นนี้ทำให้ระลึกถึงศิลปะของพวกเมโสโปเตเมีย
5. ส่วนละเอียดของซุ้มประตูตกแต่งด้วย "มกระ" ซึ่งนิยมใช้กันทั่วไป

ศิลปะชั้นสูงของพม่า

การก่อสร้างของพม่านั้น วัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ที่ใช้ก็คืออิฐ หินกั
ใช้บ้างเหมือนกันแต่มีปริมาณน้อยกว่า ตัววิหารตกแต่งด้วยลวดลาย
ปูนปั้น (Stucco) หรือดินเผาไฟ (Terra cotta) เครื่องเคลือบดินเผาที่
นิยมใช้กันด้วย

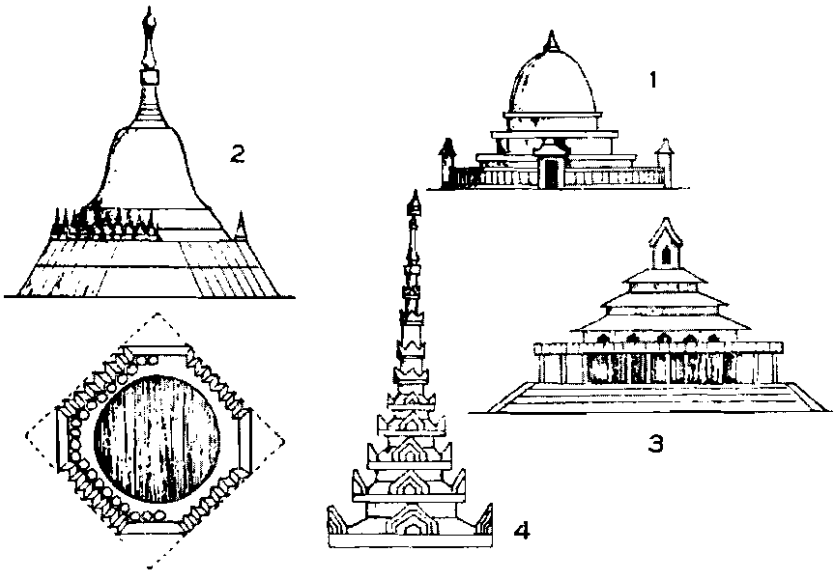
สถาปัตยกรรมของพม่ามีหลายแบบเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากหลาย
ทางด้วยกัน โดยทั่วไปสถาปัตยกรรมไม่มีบัลลังก์ (Throne) อยู่ข้างบนคอรระฆัง
(Dome) แตกต่างไปจากสถาปัตยกรรมของอินเดียและลังกาซึ่งเป็นต้นแบบ
สถาปัตยกรรมที่ใหญ่ที่สุดอยู่ในเมืองย่างกุ้ง (Rangoon) ชื่อ ชเวดากอง (Shwe-
Dagon) สร้างในพุทธศตวรรษที่ 23 สิ่งก่อสร้างทางพุทธศาสนาที่อยู่
โดยรอบสถาปัตยกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการเสื่อมของสถาปัตยกรรม
พม่า ซึ่งขาดคุณสมบัติทางด้านสถาปัตยกรรม

ภายหลังพุทธศตวรรษที่ 20 พม่าเริ่มใช้ไม้ก่อสร้างแทน
อิฐและหิน การใช้ไม้เนื้อแข็งได้ก่อให้เกิดแบบศิลปะใหม่ขึ้น อันเป็นสิ่ง
ธรรมชาติแก่ประเทศพม่า ไทย และเขมร เช่นเดียวกับการก่อสร้าง
ด้วยไม้ในประเทศไทย พม่าก็นิยมตกแต่งสถาปัตยกรรมด้วยลวดลาย
จำหลักลกรักปิดทองเช่นเดียวกัน

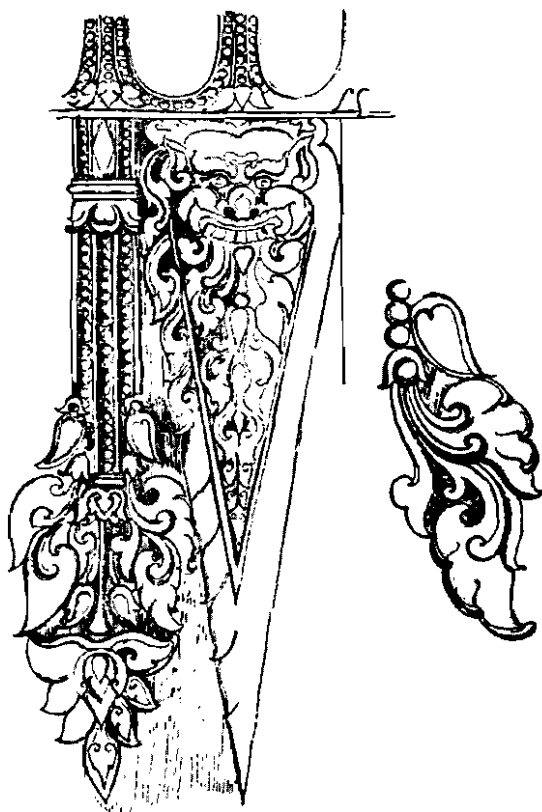
**ปูชนียสถานทางศาสนาของพม่า แบ่งออกเป็นแต่ละประเภท
ดังนี้**

- สถาป (Tzedi, Zedi)
- วิหาร (Temple)
- กุฎิ (Kyaung = Monastery)
- โบสถ์ (Thein = Ordination Hall)

งานประติมากรรม : แม้ว่าประติมากรรมชาวพม่าจะได้ทำ
ภาพจำหลักนูนด้วยก็ตาม แต่งานประติมากรรมส่วนใหญ่เน้นคือการ
สร้างพระพุทธรูป พระพุทธรูปที่ดีสุดนั้นได้แบบอย่างจากพระพุทธร
ูปสมัยคุปตะและสมัยปาละของอินเดีย แบบพระพุทธรูปของพม่าที่

1. แบบสถูปโบราณ (พม่าเรียกสถูปว่า เซติ-Zedi อันมีสัมพันธ์กันกับของอินเดีย (Indian prototype)
2. สถูปชเวดากอง (Shwedagon) ที่เมืองย่างกุ้ง (Rangoon) ซึ่งเป็นแบบสมัยหลัง มีแต่ความมณีมาใหญ่โต แสดงให้เห็นถึงศิลปะยุคเสื่อม แทนบูชา (Shrines) อันมากมายโดยรอบองค์นั้น สร้างอย่างประณีตมากและแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลศิลปะของทิเบตและจีน จงสังเกตว่าสถูปของพม่าไม่มี บัลลังก์ลูกบาศก์ ("Tee" or Cubical throne)
- 3., 4. สถาปัตยกรรมที่สร้างด้วยไม้ของพม่ามีลักษณะเช่นเดียวกับของไทยและกัมพูชา

๑

1. แบบลวดลายของพระมา เมื่อเปรียบเทียบกับลวดลายของกัมพูชา ชะวา และไทยแล้ว เราอาจเห็นได้โดยง่ายว่า แต่ละชาติได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของอินเดีย และมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะพิเศษของเชื้อชาติ

รู้จักกันดีโดยทั่วไปนั้นเป็นของสร้างขึ้นในสมัยหลัง ไม่มีคุณค่าทางศิลปะมากนัก และอาจเปรียบเทียบกับพระพุทธรูปสมัยอยุธยาตอนปลายของไทย (หลังรัชสมัยของพระเจ้าบรมโกศ)

บรรดางานประติมากรรมจำหลักนูนที่โบราณที่สุดนั้นได้แก่ภาพจำหลักตกแต่งอนันทวิหาร มีอยู่ด้วยกัน 81 แผ่น ภาพจำหลักนูนกลางซึ่งสวยงามและมีแบบคล้ายของอินเดียชั้น ทำให้เราคิดว่าคงสร้างขึ้นโดยช่างอินเดียที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพม่า

งานจิตรกรรม : งานจิตรกรรมของพม่าที่ยังเหลืออยู่นั้นเป็นของสร้างขึ้นในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16 และ 17 แสดงให้เห็นถึงลักษณะศิลปะของสมัยกลาง (Mediaeval) และลักษณะตามแบบประเพณี (Conventional) คล้ายคลึงกับงานจิตรกรรมของเนปาลและเบงกอล งานจิตรกรรมปัจจุบันของพม่ามีลักษณะเช่นเดียวกันกับของไทย กล่าวคือเป็นแบบสืบต่อจากประเพณีและนำเอาศิลปะแบบประเพณีมาดัดแปลงให้เข้ากับลักษณะศิลปะปัจจุบันโดยทั่วไป

กัมพูชา (Cambodia)

บันทึกของนักประวัติศาสตร์จีนกล่าวว่า ชนชาติโบราณที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตตอนใต้ของประเทศกัมพูชาและโคชิน-ไชน่า (Cochin-China) ปัจจุบันนี้คือชนชาติฟูนัน (Funan)

สมัยก่อนเขมร พุทธศตวรรษที่ 9-14 (Pre-Khmer period)
ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 6 เป็นต้นมา ชาวอินเดียได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศต่างๆ ทางอินเดียไกล (Further India) ประเทศกัมพูชาเป็นประเทศหนึ่งซึ่งชาวอินเดียได้เข้ามาปกครองและให้อิทธิพลวัฒนธรรมของอินเดียแก่ชาวเมือง จากปูชนียสถานทางสถาปัตยกรรมของสมัยก่อนเขมร ที่ยังเหลืออยู่บ้าง เราเห็นได้ว่ามีลักษณะของอินเดียโดยเฉพาะ คือ จากทรงรูปนอกของปราสาท (Linga-prang) จากกุฏิและหน้าต่างโบสถ์ (Indian cell & Chaitya-window)

งานประติมากรรมจำหลักหินเป็นรูปพระศิวะและพระวิษณุหลายรูปที่เป็นของสร้างขึ้นในสมัยนี้ รูปจำหลักเหล่านี้เต็มไปด้วยความรู้สึกมีชีวิตจิตใจ และมีลักษณะงานประติมากรรมของเขมรอย่างแท้จริง พระพุทธรูปแบบคุปตะก็ได้ถูกนำจากอินเดียเข้ามาสู่กัมพูชา และแน่นอนว่าช่างกัมพูชาสร้างพระพุทธรูปของตนขึ้นโดยอาศัยแบบอย่างจากพระพุทธรูปสมัยคุปตะของอินเดียนั่นเอง

ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12 และ 13 ได้เกิดสงครามระหว่างพวกฟูนันและพวกเจนละ (Chenla) ที่อยู่ทางภาคเหนือของกัมพูชาต่อมาในพุทธศตวรรษที่ 14 ชน 2 ชาตินี้ได้รวมกันเข้าเป็นอันเดียวกันตั้งนั้นประวัติศาสตร์ของกัมพูชาจึงเริ่มต้นขึ้นใหม่ได้อีก

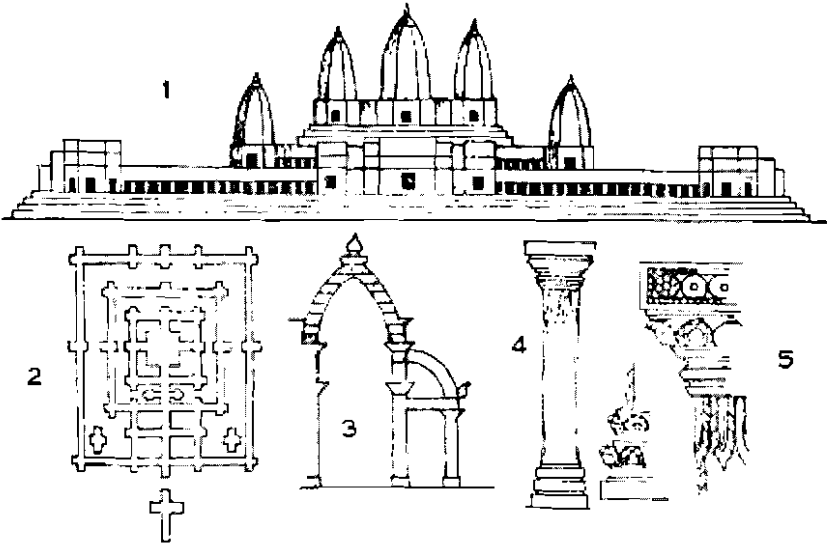
ความเป็นปึกแผ่นของอาณาจักรเขมรนับว่าเด่นเป็นเอกในบรรดาอารยธรรมของชาติโบราณทั้งหลาย การสร้างถนน สะพาน พระราชวัง ป้อมค่าย และโดยเฉพาะคือวิหารนั้น สร้างด้วยถาวรวัตถุอย่างมากมาย เป็นเหตุให้นักประวัติศาสตร์ลงท่ายืนยันว่าการที่อาณาจักรของเขมรเสื่อมโทรมลงนั้นเป็นเพราะการสร้างสิ่งซึ่งเป็นอนุสรณ์กันอย่างมากมานั่นเอง

เขมรมีชื่อเสียงมากในการเก็บน้ำไว้ใช้ในการเพาะปลูก เนื่องจากการชลประทานที่ดีเขมรจึงปลูกข้าวได้ถึงปีละ 3 ครั้ง

ศาสนา (Religion)

ชาวเขมรนับถือพระศิวะ และพระวิษณุ เช่นเดียวกันกับลัทธิมหายานทางพุทธศาสนาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด หรือทั้ง 2 ฝ่าย อันเป็นหลักแห่งความเชื่อมั่นทางจิตใจ กษัตริย์ได้รับการเคารพว่าเป็นศิวะ และพระวิษณุอวตารมาเกิด หรือไม่ก็เป็นพระโพธิสัตว์ เมื่อเสด็จสวรรคตแล้ว พระรูปของกษัตริย์ก็จะได้รับการบูชาเช่นเทวรูปตั้งนั่นเองวิหารของเขมรจึงอาจประดิษฐานรูปเคารพของศาสนาต่างๆ ได้

อำนาจทางการเมือง (Political Power)

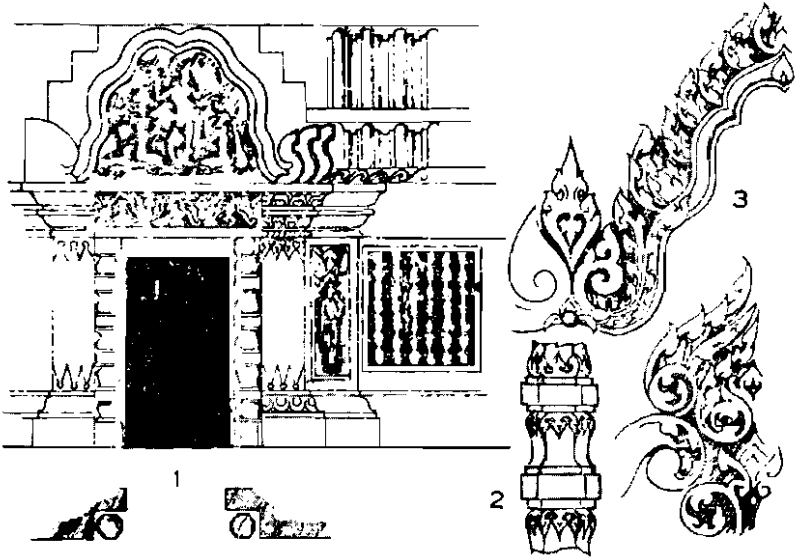
คำอธิบายประกอบแบบศิลปะของกัมพูชา

1. แบบรูปตั้งด้านหน้าของนครวัด แสดงให้เห็นถึงรูปนอกอันงดงามของปูชนียสถานอันสง่า
2. แปลนของนครวัดซึ่งได้มีการเพิ่มเติมแบบแปลนของเดิมอันวิจิตร
3. รูปตัดของระเบียง (Gallery) ซึ่งใช้ Vault ระบบ "Corbelling" ทำด้วยหิน ซึ่งจะอำนวยความสะดวกโดยห้องมีความกว้างจำกัดเพียงสองสามเมตร ในกรณีที่วิหารของไทยมีขนาดกว้างมากนั้น ระบบการใช้ "Corbelling Vaults" มีอาจจะกระทำได้ ดังนั้นของเราจึงต้องใช้หลังคาไม้
- 4., 5. แบบเสาเหลี่ยมของเขมร และส่วนละเอียดของลวดลายจำหลักที่เสา

เขมรมีอำนาจปกครองกัมพูชาและภาคกลางของประเทศไทย ลังก่อสร้างอันเป็นอนุสรณ์จำนวนมากมาได้พิสูจน์ให้เห็นถึงอำนาจ และอารยธรรมของเขมร ในพุทธศตวรรษที่ 18 ประเทศไทยได้ เอกราช และจากนั้นอาณาจักรเขมรก็เริ่มเสื่อมลง ประเทศไทยเริ่ม เข้มแข็งขึ้น ได้ยกกองทัพโจมตีกัมพูชาหลายครั้งจนเขมรต้องย้าย เมืองหลวงจากนครธมไปยังพนมเปญ

รายพระนามกษัตริย์เขมรที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเมืองและ วิหาร

- พ.ศ.1345-1393 : เป็นรัชสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 ภายหลังที่ได้ รับการปลดปล่อยให้เป็นอิสระจากพวกชะวาที่รบ ชนะเขมร จึงเดินทางจากชะวามาสู่กัมพูชา ได้สร้าง วิหารบนเขาภูเลนประดิษฐานศิวะลึงค์ ในสมัยนี้ กัมพูชามีนครธมเป็นศูนย์กลาง
- 1240-1432 : เป็นรัชสมัยของพระเจ้าอินทรวรมันที่ 1 มีเมือง Roluos เป็นเมืองหลวง สร้างวิหารที่เมืองพระโค และเมืองบากอง (Pra Ko, Bakong)
- 1432-1443 : เป็นรัชสมัยของพระเจ้ายโสวรมันที่ 1 ทรงเป็นผู้ นำทางการชลประทาน สร้างเมืองพนมบางกง (Phnom Bakheng)
- 1471-1484 : เป็นรัชสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 4 สร้างเมือง หลวงใหม่คือเมืองสิงคปุระที่ Kho Ker
- 1487-1511 : เป็นรัชสมัยของพระเจ้าราเชนทรวรมัน สร้างแม่ บอนตะวันออก (East Mebon) แปรรัฟ (Pre Rup) และบันทายสราย (Banteai Srei)
- 1511-1544 : เป็นรัชสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 5 สร้างวิหาร พิเนกาศ (Phineakas)
- 1545-1593 : เป็นรัชสมัยของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 รบชนะไทย สร้างวิหารตาแก้ว (Ta Keo) ใกล้กับนครธม

1. ขุ่มประตู (Portal) และหน้าต่างอันเป็นพิเศษโดยเฉพาะของวิหารเขมร
2. ส่วนละเอียดของเสาเหลี่ยม
3. ลวดลายของเขมรอันวิจิตร แม้ว่าจะใช้ตกแต่งสถาปัตยกรรมให้มั่งคั่ง แต่ก็มิได้ข่มตัวสถาปัตยกรรมให้ด้อยคุณค่าไป

- 1593-1608 : เป็นรัชสมัยของพระเจ้าอู่ทัยทิพย์วรมัน สร้างบา
พวนและแม่บอนตะวันตก (Baphuon and West
Mebon)
- 1656-1693 : เป็นรัชสมัยของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 สร้างนครวัด
เบงแมแล และบันทายสามแร (Angkor Wat, Beng
Mealea and Bantei Samre)
- 1720- : นครธมถูกโจมตีโดยพวกจาม
- 1724-1761 : เป็นรัชสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 สร้างวิหาร
พุทธศาสนาที่บายอน (Bayon) ในบริเวณวิหารเก่า
สร้างวิหารตาพรหมและพระขัน (Taprohmn & Pra
Khan)
- 1823- : ไทยยกกองทัพเข้ารุกรานเขมรเป็นครั้งแรก

สถาปัตยกรรม : สถาปัตยกรรมของเขมรมีความเป็นปึกแผ่น
เป็นอนุสรณ์ วิหารของเขมรมีเอกภาพทั้งในแปลนและรูปทรง แม้ว่า
จะได้รับแบบอย่างมาจากของอินเดีย แต่สถาปนิกของเขมรก็ได้สร้าง
งานสถาปัตยกรรมของตนขึ้นมาเป็นแบบของเขมร หลังคาของเขมร
แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของจีน แต่เสาสี่เหลี่ยมจัตุรัสซึ่งมีหัวเสาเป็น
แบบของเขมรเอง (Original) คือรูปครุฑ ใช้ในลักษณะ เช่น เสาแบบ
(Caryatids) ของพวกกรีกและโรมัน รวบบันไดรูปนาค (Balustrades
with nagas) รูปนางอัปสรที่สวยงาม, รูปนาคตกแต่งหน้าจั่ว และ
สิขระของอินเดียซึ่งเขมรได้นำเอามาใช้ดัดแปลงเป็นปราสาทสร้างขึ้น
ตามมุมวิหาร เพื่อให้องค์ประกอบของสถาปัตยกรรมมีความเป็นปึก
แผ่นและความไม่ซ้ำซากเบื่อดานนั้นเป็นงานอัจฉริยะของเขมร

โดยทั่วไปแล้ว เราอาจกล่าวได้ว่า เขมรสร้างวิหารชั้น 2 แบบ
คือ สร้างปราสาท (Tower) แบบหนึ่ง ซึ่งจะมีมุขหรือไม่มีมุขก็ได้ อีก
แบบหนึ่งนั้นมีส่วนสำคัญและส่วนประกอบคือ มีตัววิหารสูงอยู่กลาง
ล้อมรอบด้วยปราสาทอยู่ตรงมุม ทั้งตัววิหารและปราสาทนี้ตั้งอยู่บน
ที่ยกพื้นเป็นชั้นๆ วิหารองค์กลางพระสุเมร (Mount Meru) อันเป็น

ที่ประทับของเหล่าเทพดาทั้งหลาย แพลนสี่เหลี่ยมจัตุรัสหมายถึงทิศทั้งสี่ ส่วนปราสาทเล็กๆ หมายถึงดวงดาวในสวรรค์

ฐานรองรับปราสาทองค์ใหญ่หรือพระสุเมรซึ่งยกเป็นชั้นๆ นั้นหมายถึงระบบของจักรวาล

กล่าวในแง่สุนทรียทางสากลแล้ว ไม่มีสิ่งก่อสร้างอันเป็นอนุสรณ์ใดๆ ของชาวตะวันตกมีความสวยงามและสง่างามเผยเท่เท่ากับนครวัดเลย

ลักษณะสำคัญส่วนใหญ่ของนครวัด มีดังต่อไปนี้

1. คูล้อมรอบ มีเนื้อที่ 1,500 x 1,300 เมตร
2. ทางขึ้น (Causeway) มีราวบันไดรูปขนาด ซึ่งมีสี่ระยะอยู่ตรงด้านทางเข้า (Entrance)
3. ชาน (Terraces) ลดหลั่นกัน 3 ชั้น ชั้นแรกมีเนื้อที่ 215 x 187 เมตร มีความสูงรวมกันทั้งสิ้น 65 เมตร เพื่อแก้ผลทางทัศนียวิทยา ชานชั้นที่ 2 จึงสูงกว่าชั้นแรก และชั้นที่ 3 ก็สูงกว่าชั้นที่ 2 ชานทั้ง 3 ชั้นนี้ล้อมรอบด้วยวิหารคด (Galleries) วิหารคดชั้นที่ 2 และชั้นที่ 3 มีปราสาทประดิษฐานอยู่ตรงมุม (Corner towers) ตรงกลางชานชั้นที่ 3 มีปราสาทองค์ประธานเป็นเอก (อาจประดิษฐานเทวรูปหรือคิวลิงค์)
4. วิหารคดของชานชั้นแรก มีภาพจำหลักนูนตักแต่งมีระยะยาวถึง 600 เมตร สูง 2 เมตร เป็นเรื่องรามเกียรติ์และมหาภารตะ และที่สำคัญก็คือนิยายเกี่ยวกับพระวิษณุ (นารายณ์) เกษียรสมุทร (Vishnu with the Churning of the Sea of Milk) ภาพจำหลักนูนที่แสดงให้เห็นถึงนรกสวรรค์เมื่อตายไปแล้ว (The day of Judgment) ยาว 100 เมตร จะเห็นผู้ที่กระทำความดีมีความสุขอยู่ในสวรรค์ ส่วนผู้ที่กระทำความชั่วกำลังถูกภูตผีจุดกระชากไปสู่นรก

ภาพจำหลักนูนอีกส่วนหนึ่งยาวประมาณ 100 เมตร แสดงถึงการรบ ทำศึกสงครามในเรื่องรามเกียรติ์ และในเรื่องมหาภารตะ

เปรียบเทียบภาพจำหลักนูนระหว่างของบรมพุทโธกับของ

นครวัดแล้ว ของนครวัดเป็นศิลปะตกแต่งมากกว่า (Decoratives) แต่ก็มีชีวิตจิตใจแสดงออก ถ่ายทอดให้เห็นศรัทธาและความเป็นอัจฉริยะของชาวเขมรอย่างแท้จริง

5. ลวดลายจำหลักตกแต่งอันมีอยู่ทั่วไปอย่างมากมายนั้นเป็นที่เข้าใจว่าเพื่อความมุ่งหมาย โดยเหมาะสมเพื่อจะตกแต่งตัวสถาปัตยกรรมให้มั่งคั่งอลังการ มิใช่เพื่อจะประกวดประชันกันกับตัวอาคาร

อัจฉริยะสถาปนิกผู้เนรมิตนครวัดคือทีวิกร (Divikara)

ประติมากรรม : ตั้งได้กล่าวแล้วว่า งานประติมากรรมของสมัยก่อนเขมร (Pre-Khmer) นั้นประสบความสำเร็จในศิลปะเป็นอย่างมากใหญ่หลวง ในสมัยเขมร (Khmer period) นั้นศิลปินเขมรได้บรรลุผลงานของตนถึงขั้นคลาสสิก และยังคงรักษาลักษณะพิเศษของประติมากรรมโบราณไว้ได้ ประติมากรรมของเขมรนั้นดูแข็งกร้าวทั้งทรวดทรงรูปนอก และความรู้สึกที่แสดงออก พระพุทธรูปของเขมรก็มีลักษณะดังกล่าวนี้ด้วยเช่นกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์ความรู้สึกของชาวเขมรอย่างแท้จริง

หลังจากพุทธศตวรรษที่ 18 ไปแล้ว ศิลปะของเขมรเริ่มเสื่อมต่อมาศิลปะของไทยได้ให้อิทธิพลแก่ศิลปะของเขมร พระพุทธรูปของเขมรก็ได้อิทธิพลพระพุทธรูปแบบสุโขทัย ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 20 เป็นต้นไป ชาวเขมรนับถือศาสนาฝ่ายหินยาน

นาฏศิลป์ การฟ้อนรำ และศิลปะประยุกต์ ทุกสาขาของเขมรจวบจนปัจจุบันนี้ยังคงสวยงามไม่แพ้โบราณ

จัมปา (Champa)

อารยธรรมของประเทศจัมปา (อันนัมหรือญวนในปัจจุบัน) นั้นมีมาเป็นพันปี วัฒนธรรมของจีนได้เข้าครอบครองประเทศจัมปา ตั้งแต่ก่อนคริสต์ศักราชและหลังคริสต์ศตวรรษที่ 14 (พุทธศตวรรษที่ 19) ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 7 ถึง พุทธศตวรรษที่ 18 ชาว

จัมปาได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดีย ในสมัยโบราณพวกจามมีอำนาจทางทหารมาก จนกระทั่งในพุทธศตวรรษที่ 15 พวกจีนสาย Tonkinese ได้เข้ายึดครองอาณาเขตของพวกจามทั้งหมด นับแต่นั้นมาพวกจามก็สูญชาติไป

เนื่องจากพวกจามได้ใช้ไม้ก่อสร้างวิหาร ทั้งพวกจีนได้ทำลายวิหารเสียหาย สถาปัตยกรรมของจามที่ยังคงเหลืออยู่จนทุกวันนี้จึงมีน้อย

วิหารของจามนั้นมีลักษณะกลางอย่างคล้ายกับวิหารของชวา กล่าวคือมีทรงเป็นลูกบาศก์ (Cubical Cell) ซึ่งมีประตูเข้า 1 ประตู และมีรูปจำหลักนูน 3 ด้าน หลังคาวิหารรูปกรวยสี่เหลี่ยม (Pyramidal roof) ยกขึ้นเป็นชั้นๆ 3 ชั้นลดหลั่นกัน และมียอดเป็นรูปดอกบัวตูม (Lotus-bud finial) ประติมากรรมที่สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 12 มีลักษณะคล้ายกับของเขมรมาก

ศิลปะของเมือง Mison และ Don-Duong แห่งพุทธศตวรรษที่ 12 และ 15 เป็นศิลปะชั้นสูง (Classic) ส่วนศิลปะของเมือง Binh-Dinh ซึ่งอยู่ในระหว่าง พ.ศ. 1643-2043 นั้นเป็นศิลปะยุคเสื่อม

พวกจามนับถือศาสนาฮินดูเป็นส่วนใหญ่ พุทธศาสนาก็มีผู้นับถือเหมือนกัน ดังปรากฏว่ามีวิหารฝ่ายพุทธศาสนาอยู่ที่ Don-Doung

ประเทศไทย

ชนชาวไทยได้อพยพจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน เข้ามาสู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยโบราณกาล ในพุทธศตวรรษที่ 11 ชาวไทยได้สร้างอาณาจักรน่านเจ้าขึ้นในยูนนาน (Yunnan) อาณาจักรนี้มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาก และได้ถูกทำลายโดยกุบไลข่าน (Kublai Khan) ในพุทธศตวรรษที่ 18 ชาวไทยจำต้องอพยพจากแคว้นน่านเจ้า เข้ามายังประเทศพม่าและประเทศไทยเป็นจำนวนมาก

ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 11-13 นั้นเป็นยุครุ่งเรืองของอาณาจักรทวารวดีประชาชนในสมัยทวารวดีนับถือพุทธศาสนาฝ่ายหินยาน ปกครองอาณาบริเวณซึ่งเป็นประเทศไทยปัจจุบันนี้ มีเมืองสำคัญคือ นครปฐม อุทอง ลพบุรี (ละโว้) ลำพูน ฯลฯ ศิลปะของสมัยทวารวดีได้ให้อิทธิพลแก่ศิลปะทางเหนือของไทยด้วย

ในพุทธศตวรรษที่ 13 ราชวงศ์ศรีวิชัยแห่งชวา มีอำนาจปกครองแหลมมลายู มีไชยาเป็นเมืองท่าสำคัญ วัฒนธรรมของศรีวิชัยจากตอนใต้ของประเทศไทยได้แผ่ไปถึงตอนเหนือถึงเมืองเชียงแสน พวกศรีวิชัยนับถือพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน

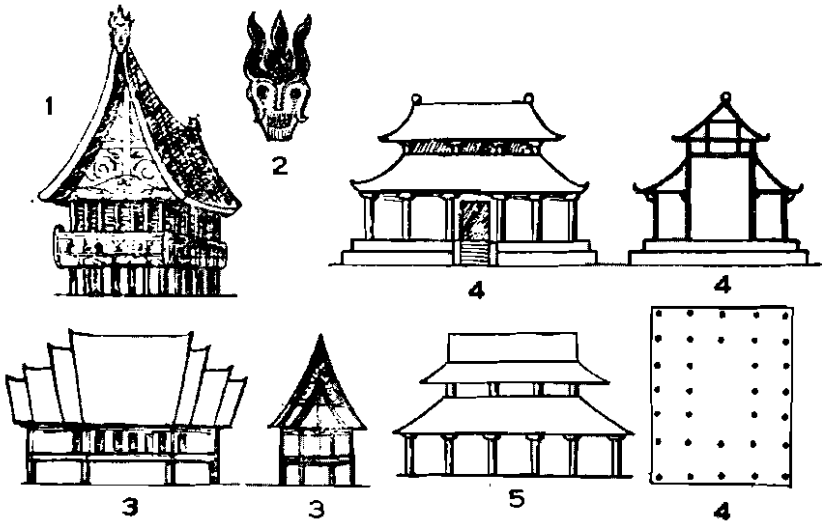
จากพุทธศตวรรษที่ 16-18 เขมรมีอำนาจปกครองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และบางส่วนของภาคเหนือของประเทศไทย ชาวเขมนับถือทั้งศาสนาฮินดูและพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน

ชาวไทยได้ผสมผสานอยู่กับชนชาติมอญ มลายู และเขมร อยู่เป็นศตวรรษ ดังนั้นวัฒนธรรมและศิลปะจึงคลุกเคล้ากันอยู่ เพราะว่าวัฒนธรรมของชนชาติเหล่านี้มีที่มาจากอินเดีย ดังนั้นวัฒนธรรมของไทยจึงขึ้นอยู่กับการแสดงออกทางพุทธิปัญญาของอินเดียด้วย แต่เนื่องจากชนชาติซึ่งรวมกันเป็นปึกแผ่นขึ้นได้ในพุทธศตวรรษที่ 18 นั้น ได้รับวัฒนธรรมมาจากจีนด้วย ซึ่งเป็นสมการอันสำคัญในระหว่างชาติต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์ ที่เริ่มต้นความเจริญรุ่งเรืองขึ้น

แคว้นต่างๆ ของไทยซึ่งตั้งต้นเป็นอิสระในสมัยโบราณนั้นตั้งอยู่ทางภาคเหนือ มีเมืองเชียงแสน เมืองฝาง เมืองพะเยา เมืองหลวงพระบาง ตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 15

ศักราชที่สำคัญของไทย มีดังต่อไปนี้

พุทธศักราช	1781	ก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัย
"	1818-1860	รัชสมัยของพ่อขุนรามคำแหง ยุคทองของสุโขทัย ในระยะเวลาเดียวกันกับรัชสมัย

คำอธิบายประกอบแบบศิลปะของไทย

สถาปัตยกรรมไทยมีความคล้ายคลึงกับสถาปัตยกรรมของอินโดเนเซีย กัมพูชา และจีนมากที่สุด

1. เวียนสโมสร (Club-house) ของสมาคมลับในสุมาตรา
2. หน้ากากบนหน้าจั่วบ้านสำหรับป้องกันภูตผีปีศาจ ใช้กันทั่วไปในประเทศอินโดเนเซียและอินโดจีน
3. แบบบ้านไทย-อินโดเนเซีย
- 4., 5. สถาปัตยกรรมของจีน

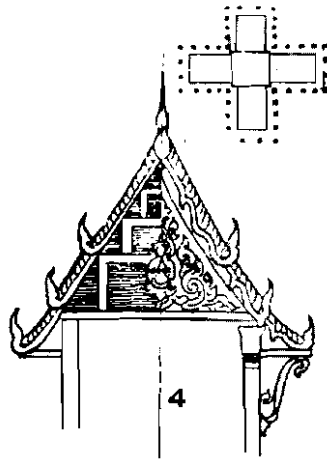
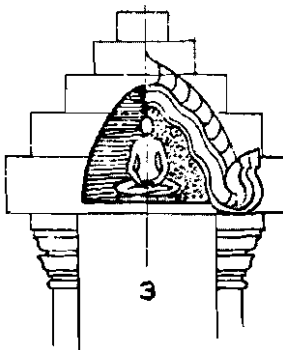
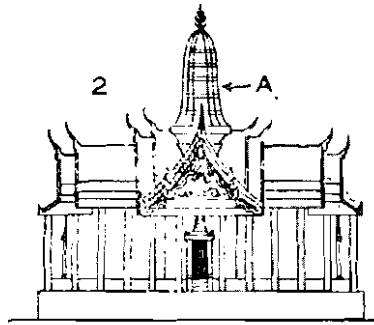
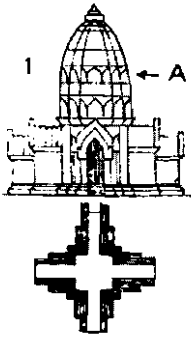
เห็นได้ว่าชนชาติที่ใช้ไม้เป็นวัสดุก่อสร้างสำคัญนั้น มีลักษณะสถาปัตยกรรมเป็นเช่นเดียวกัน

	ของพ่อขุนรามคำแหง พ่อขุนเม็งรายสร้างเมือง เชียงใหม่และเมืองเชียงใหม่
"	1893 พระเจ้ารามาธิบดีสร้างกรุงศรีอยุธยาเป็นเมือง หลวงใหม่ของไทย
"	1910 กรุงสุโขทัยขึ้นกับกรุงศรีอยุธยา
"	2310 กรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า ครั้งสุดท้าย
"	2318 พระเจ้าตากสินรวมไทยเป็นปึกแผ่นสร้างเมือง หลวงใหม่ที่ธนบุรี
"	2325 เจ้าพระยาจักรี เป็นกษัตริย์ต้นราชวงศ์จักรี สร้างกรุงรัตนโกสินทร์
พุทธศักราช	2394-2411 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (King Mongkut) เริ่มดำเนินพระราชสัมพันธ์ไมตรี กับมหาอำนาจต่างประเทศ
"	2411-2453 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า อยู่หัว (King Chulalongkorn) นำอารยธรรม ตะวันตกเข้ามาพัฒนาประเทศไทย

ศิลปะสมัยก่อนไทย (Pre Thai Periods)

ศิลปะสมัยทวาราวดี (Davaravati Art)

ศิลปะสมัยทวาราวดีสร้างขึ้นเพื่อศาสนาพุทธฝ่ายมหายาน ครั้งแรกได้อิทธิพลจากศิลปะสมัยอมราวดี ต่อมาจึงได้จากศิลปะสมัยคุปตะของอินเดียตามลำดับ เริ่มแรกศิลปะสมัยทวาราวดีเลียนแบบการสร้างพระพุทธรูปจากสมัยคุปตะอย่างแท้จริง ต่อๆ มาจึงค่อยมีลักษณะของตนเองมากขึ้น งานประติมากรรมของสมัยทวาราวดีที่น่าสนใจเป็นพิเศษนั้นเป็นงานสำริด, ดินเผาไฟ และปูนปั้น ซึ่งแสดงให้เห็นได้ถึงลักษณะพิเศษของเชื้อชาติเป็นอย่างดี ศิลปะทวาราวดีเป็นสมการสำคัญของการก่อตั้งสกุลช่างการสร้างพระพุทธรูปทางภาคเหนือของไทย

1. รูปตั้งด้านข้าง (Side elevation) ของวิหารเขมร ปรากฏสามยอดที่ลพบุรี
2. แบบปราสาทของไทย แสดงให้เห็นถึงลักษณะพิเศษเช่นเดียวกับปราสาทเขมร แต่ทว่าปราสาทของไทย (A) ได้กลายเป็นงานตกแต่งตามประเพณี ส่วนของเขมรนั้นเป็นโครงสร้างที่แท้จริงของหลังคาซึ่งเป็นรูปโดม
- 3., 4. ขั้วหน้าบันสร้างด้วยหินของวิหารเขมร (3) ตกแต่งด้วยลวดลายอันเป็นปึกแผ่น มีตัวนาคล้อมรอบหน้าบันส่วนหน้าบันสร้างด้วยไม้ของไทรไทยนั้นแม้จะมีแบบลวดลายมาจากเขมร แต่ก็อ่อนหวานกว่า

ศิลปะสมัยศรีวิชัย (Srivijaya Art)

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดของประติมากรรมทางภาคเหนือของไทยกับประติมากรรมของชวา ก็ใคร่จะคิดว่า ศิลปะของชวาคงมีส่วนช่วยให้เกิดศิลปะแบบเชียงแสนขึ้น (Style of Chiengsen) สถาปัตยกรรมทางภาคเหนือของไทยด้วยเหมือนกัน ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะศิลปะของศิลปะของศรีวิชัย เรื่องอิทธิพลของศิลปะชวาสมัยศรีวิชัยนี้ อาจเป็นไปได้ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีหนึ่ง ก็คือศิลปะศรีวิชัยได้มีอิทธิพลอยู่ในศิลปะสมัยสุโขทัย ดังนั้นจึงมีอยู่ในศิลปะทางภาคเหนือด้วยภายหลัง เมื่อพระเจ้ารามกัณฑ์มอญอำนาจปกครองภาคใต้ตลอดแหลมมลายู

ศิลปะสมัยเขมร (Khmer Art)

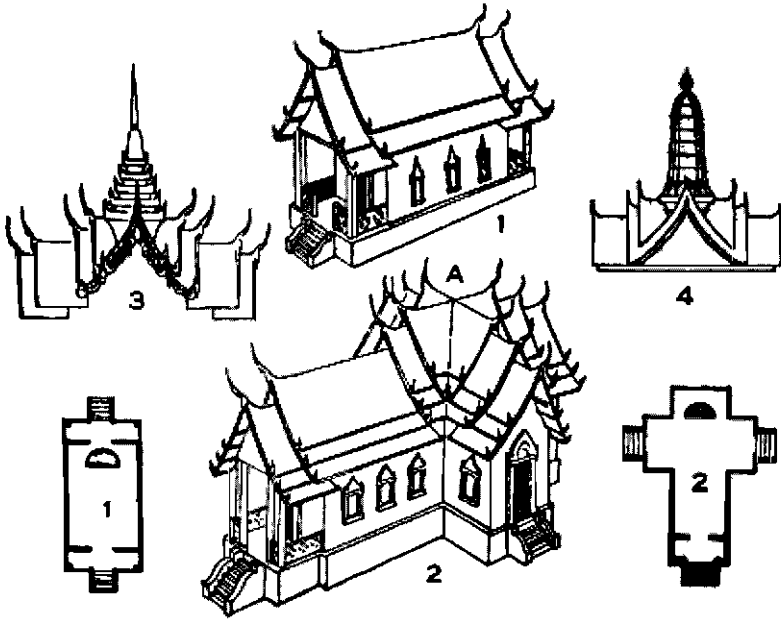
เกี่ยวกับศิลปะของเขมรนั้น ไทยได้รับเอาแบบอย่างทางด้านสถาปัตยกรรมและลวดลายตกแต่งมาใช้หลายอย่าง แต่ไม่ได้รับเอางานประติมากรรมประเภทสร้างรูปเคารพ (Statuary) เลย

ศิลปะไทย

พระพุทธรูปของสมัยทวารวดี, ศรีวิชัย และเขมร โดยมากสร้างเป็นพิเศษ เป็นรูปจำหลักหิน ส่วนพระพุทธรูปของไทยสร้างด้วยสำริด หากจะกล่าวให้ถูกก็คือ เป็นลักษณะของการปั้นขี้ผึ้ง ซึ่งเมื่อปั้นแล้วจึงนำไปหล่อเป็นโลหะ นี่เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เข้าใจการแสดงออกทางจิตใจของชาวไทยได้

ศิลปะเชียงแสน และศิลปะทางภาคเหนือ

สถาปัตยกรรม : สถาปัตยกรรมของไทยโบราณที่สุด ที่ยังเหลืออยู่ให้เห็นก็คือพระเจดีย์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะพิเศษของศิลปะอินเดีย, พม่า และศรีวิชัย ในสมัยเชียงแสนนั้นอาจจะมีสิ่งก่อสร้างโบราณที่สุดเหลืออยู่บ้าง แต่ตัวเมืองจมดิน รกเป็นป่า หากมีการขุดค้นเมืองเชียงแสนขึ้นอย่างจริงจัง ก็คงจะช่วยให้เราได้หลัก

1. โบสถ์วิหารของไทย ตั้งอยู่ในแปลนง่ายๆ มีหลังคาลาดเอียงอยู่ในทรงสูง
2. เมื่อโบสถ์วิหารตั้งในแปลนกากบาท หลังคาโดยทั่วไปจะประกอบด้วยซุ้มสามหรือสี่ซุ้ม หลังคา จุดที่ตัดกันของหลังคา (A) แบบนี้หลังคาอาจมียอดเป็นรูปมณฑป หรือปรางค์ ดังภาพ 3 หรือ 4

ฐานทางประวัติศาสตร์ศิลปะของไทยอันสำคัญได้บ้าง

สถาปัตยกรรมทางภาคเหนือของไทยส่วนใหญ่มีลักษณะของพะม่า ลางแห่งมีอิทธิพลศิลปะจีนอยู่ด้วย ศิลปะของเมืองลำพูนนั้น เห็นได้ว่ามีศิลปะทวาราวดี ศรีวิชัย และเขมร ผสมอยู่ด้วยกัน เนื่องจากขาดหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แบบอย่างศิลปะหลายแบบนั้นจึงยากที่จะกล่าวได้อย่างแน่นอนว่า งานสถาปัตยกรรมนั้นเป็นของสร้างในสมัยใด

ประติมากรรม :

สมัยแรก อยู่ใน (ระยะเวลา) ระหว่าง พุทธศตวรรษที่ 15-18

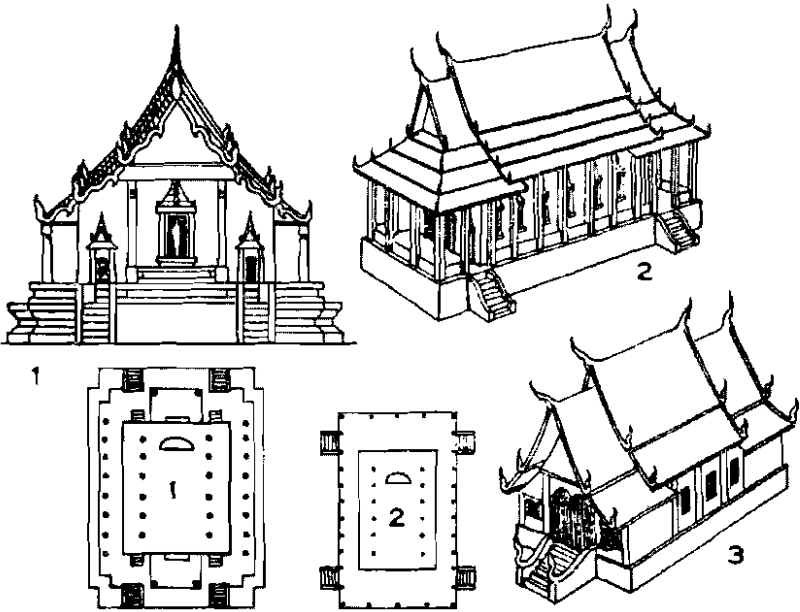
สมัยหลัง " " พุทธศตวรรษที่ 18-21

แบบพระพุทธรูปทางภาคเหนือของไทยสมัยแรกนั้น มีความสัมพันธ์กับแบบพระพุทธรูปของสมัยคุปตะ ซึ่งมีทรวดทรงอวบอ้วน นั่งขัดสมาธิเพชร พระเศียรค่อนข้างกลม มีเม็ดประศกวงกันหอยใหญ่ พระพุทธรูปแบบนี้มีพระเกตุมาลาเป็นรูปดอกบัวตูม และชายสังฆาฏิห้อยลงจากพระอังสะแคว้นพระอุระ พระพุทธรูปปางองค์ของสมัยแรกสวยงามและมีชีวิตจิตใจมาก

จากตอนปลายพุทธศตวรรษที่ 18-20 พระพุทธรูปทางภาคเหนือได้รับอิทธิพลจากศิลปะสุโขทัย ดังจะเห็นได้จากการนั่งขัดสมาธิราบ เม็ดประศกเล็ก พระเศียรมีเปลวรัศมี และชายสังฆาฏิห้อยลงมาถึงพระนาภี จากตอนปลายพุทธศตวรรษที่ 20 ศิลปะการสร้างพระพุทธรูปทางภาคเหนือก็เริ่มเสื่อมลง

ศิลปะอุททอง

ในสมัยโบราณ อุททองเป็นเมืองหนึ่งของอาณาจักรทวาราวดี ดังนั้นศิลปะอุททองจึงเป็นศิลปะของทวาราวดี ในครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ 16 หรือต้นศตวรรษที่ 17 ศิลปะอุททองเริ่มได้อิทธิพลเขมร ประติมากรรมจึงเริ่มต้นมีลักษณะเขมร เพราะเหตุว่างานประติมากรรมของทวาราวดีและของเขมรนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่าง

1. รูปตั้งและแปลนพื้นของโบสถ์สมัยอียูซา
2. รูปตั้งและแปลนพื้นของโบสถ์สมัยรัตนโกสินทร์ แสดงให้เห็นถึงหลังคาแตกต่างไปจากแบบที่แล้วมา โดยทั่วไปหลังคาชนิดนี้ใช้กับโบสถ์ขนาดใหญ่ ซึ่งมีเสาดล้อมรอบตัวอาคาร ทำให้ระลึกถึงวิหารของกรีก ซึ่งมีเสาดล้อมรอบที่เรียกว่า "Peripteral temple"
3. โบสถ์ทางภาคเหนือ ซึ่งมีหลังคากว้างใหญ่คลุมโครงสร้างของตัวโบสถ์ส่วนล่าง

ใกล้ชิดในแบบอย่างมาก ดังนั้นจึงมีระยะหัวเลี้ยวหัวต่อซึ่งศิลปะทั้งสองแบบคลุกเคล้ากันอยู่ด้วยกัน จนเป็นการยากที่จะกล่าวได้ว่าเป็นแบบของใคร ย่อมเป็นสิ่งแน่ว่า เรื่องเช่นนี้บังเกิดขึ้นแก่สมัยหัวเลี้ยวหัวต่อทุกสมัย เช่นเดียวกันกับสกุลช่างท้องถิ่นย่อมมีลักษณะพิเศษโดยเฉพาะในศิลปะของทุกสกุล

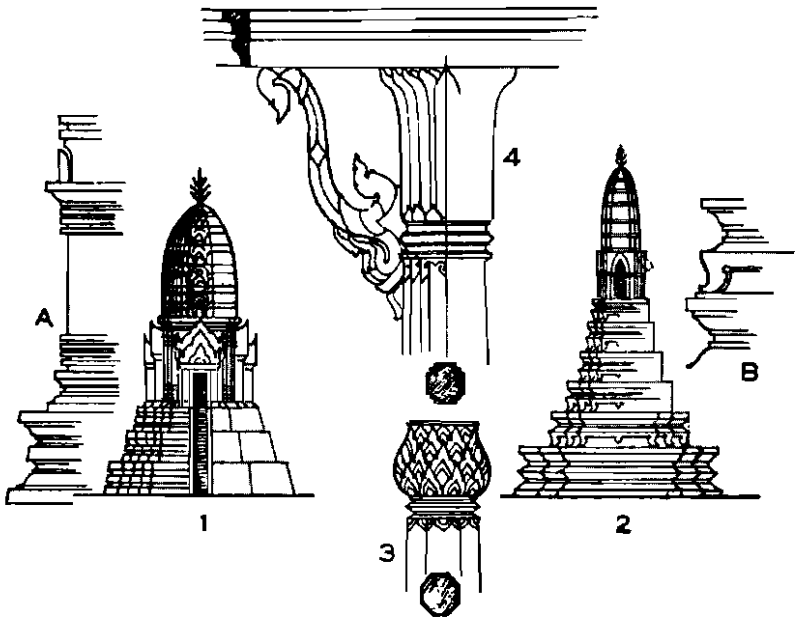
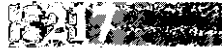
ใน พ.ศ. 1893 พระรามาธิบดีแห่งอุทองได้สร้างเมืองหลวงใหม่ขึ้นที่กรุงศรีอยุธยา ดังนั้นศิลปะอุทองจึงเคลื่อนย้ายมาอยู่ที่ศูนย์กลางแห่งการเมืองใหม่นี้ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เข้าสู่จุดแห่งความเหนื่อยอ่อน งานประติมากรรมซึ่งสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาจึงไม่เป็นสิ่งน่าสนใจเช่นงานประติมากรรมซึ่งสร้างในอุทอง ดังนั้นตัวอย่างงานศิลปะอุทองที่ดีที่สุดจึงเป็นของสร้างในพุทธศตวรรษที่ 18 และต้นพุทธศตวรรษที่ 19

พระพุทธรูปอุทองมีลักษณะแข็งกร้าว ให้ความรู้สึกเป็นสมาธิ เส้นวงพระพักตร์อันแข็งแรงนั้น เตือนให้ระลึกถึงความสัมพันธ์กับงานประติมากรรมของเขมรอันมีอยู่อย่างใกล้ชิด

ศิลปะสุโขทัย (Sukhothai-Art) พุทธศตวรรษที่ 18-20

สถาปัตยกรรม : ชาวไทยสมัยสุโขทัยนับถือพุทธศาสนาเถรวาทินยาน จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างปูชนียสถานจำนวนมากมายเพื่อส่งเสริมพุทธศาสนา อันแตกต่างกันไปจากเขมร โดยทั่วไปสิ่งก่อสร้างทางศาสนาของไทย เช่น โบสถ์ วิหาร นั้นมีขนาดกว้างใหญ่ ดังนั้นจึงสร้างหลังคาด้วยหินอย่างวิหารของเขมรไม่ได้ ฉะนั้นจึงใช้ไม้เป็นโครงสร้าง อันเป็นทางให้เกิดแบบอย่างสถาปัตยกรรมใหม่ขึ้น เนื่องมาจากประเพณีชาวไทยรับเอาแบบสถาปัตยกรรมของเขมรมาใช้ด้วย แต่ได้กลายเป็นส่วนแตกต่างอาคารแทนที่จะเป็นโครงสร้างอันเป็นปีกแผ่น (Constructive)

สีในตัวสถาปัตยกรรมของไทยในระยะเริ่มต้นนั้นเป็นประเภทเอกรงค์ (Monochrome) ต่อมาเมื่อได้รับอิทธิพลของจีน จึงกลายเป็นพหุรงค์ (Polychrome) และบรรลุผลในการแสดงออกซึ่งแบบ

1. พระปรางค์ของไทยสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยาตอนต้น มีความสง่างามในความเป็นปึกแผ่น และในความวิจิตรของส่วนละเอียดทางสถาปัตยกรรม (A)
2. ในสมัยต่อมาเมื่อได้รับอิทธิพลของจีน ฐานของปรางค์นิยมสร้างขึ้นให้มีลักษณะเป็นโต๊ะ ไม่มีเท้าสิงห์ซ้อนสูงกันขึ้นไปเป็นชั้นๆ ตัวปรางค์เล็กลงจนกลายเป็นงานตกแต่ง (B)
3. หัวเสารูปดอกบัวของอยุธยา
4. สถาปัตยกรรมของสมัยรัตนโกสินทร์ซึ่งมีส่วนทรงระลุดขึ้นจนขาดคุณสมบัติของความปึกแผ่น หัวเสาของสมัยนี้ก็ยาวและมีกลีบบัวมีลักษณะเป็นเปลวไฟ

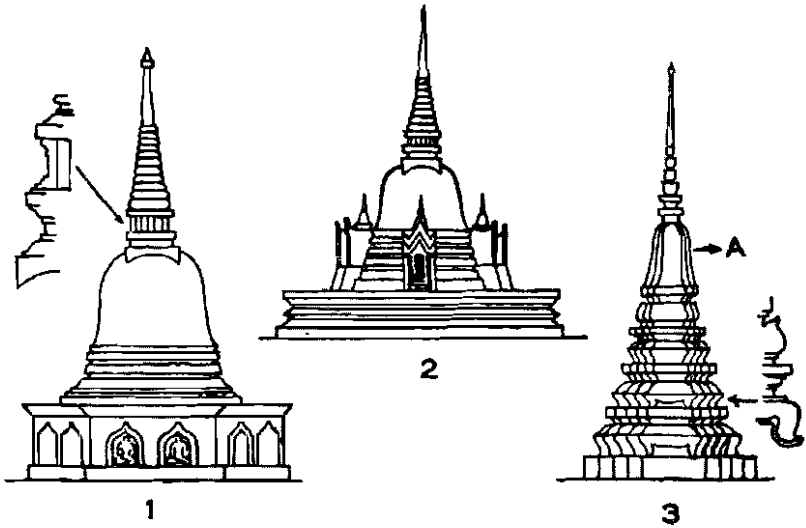
อย่างของศิลปะอย่างเต็มที่ ในสมัยอยุธยาในพุทธศตวรรษที่ 21

เกี่ยวกับอิทธิพลของจีนนั้น เราต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงว่า อาคารที่มีโครงสร้างด้วยไม้ ก่อให้เกิดมีการตกแต่งลวดลาย และมีการใช้สีหลายสี ฉะนั้นชนชาติที่ก่อสร้างด้วยวัตถุธาตุชนิดเดียวกัน ก็มักจะมีแบบอย่างศิลปะคล้ายคลึงกัน ดังจะเห็นได้จากงานลวดลายจำหลักไม้ (Wood-carvings) ลงรักปิดทอง ประดับกระจก เป็นต้น ส่วนโครงสร้างที่เป็นอิฐนั้นนิยมตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้น (Stucco)

แบบอย่างศิลปะของภาคเหนือ นั้นได้นำมาใช้ในสถาปัตยกรรมของสุโขทัยด้วย ไทยเรารับเอาสถาปัตยกรรมของเขมรมาสร้างเป็นปราสาท มีวัตถุประสงค์ที่ใช้เช่นเดียวกับสถูป แบบปราสาทที่สวยงามที่สุดอยู่ที่วัดมหาธาตุ พิษณุโลก ต่อมาในสมัยอยุธยาตอนปลาย และในสมัยรัตนโกสินทร์ ทรงของพระเจดีย์และพระปราสาทสูงชะลูดขึ้นกว่าเดิม ซึ่งทำให้ขาดความเป็นปึกแผ่นของแบบเดิมไป

ประติมากรรม : ตรงกันข้ามกับงานสถาปัตยกรรม งานประติมากรรมของสุโขทัยไม่มีความสัมพันธ์กับของเขมร ดังได้กล่าวแล้วว่า พระพุทธรูปทางภาคเหนือของไทยนั้น มีความสัมพันธ์ในแบบอย่างกับของสมัยคุปตะ แต่ในสมัยสุโขทัย ประติมากรไทยสร้างแบบพระพุทธรูปขึ้นมาตามความรู้สึกเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและความรู้สึกแห่งเชื้อชาติอย่างแท้จริง

เรามีอาจยืนยันได้แน่นอนว่า คนไทยโบราณสมัยสุโขทัยนั้นได้แบบพระพุทธรูปจากไหนมาสร้างพระพุทธรูปเป็นแบบสุโขทัยของตนขึ้น แต่เราอาจสันนิษฐานได้ว่า เขาได้ความบันดาลใจคิดสร้างแบบจากพระพุทธรูปทางภาคเหนือ ครั้นต่อมาเมื่อพระสงฆ์ลังกาได้เข้ามาสั่งสอนพระพุทธศาสนาในสุโขทัยได้นำแบบพระพุทธรูปอินเดียและลังกาเข้ามาด้วยซึ่งได้ให้ความบันดาลใจใหม่แก่ศิลปินสุโขทัย พระพุทธรูปซึ่งศิลปินไทยคิดสร้างขึ้นนั้น เต็มไปด้วยความรู้สึกซาบซึ้งในพุทธศาสนาและความมีชีวิตจิตใจของศิลปิน ลักษณะ

1. เจดีย์ตามแบบฉบับของสมัยสุโขทัยมีลักษณะพิเศษของลังกา
2. เจดีย์ของสมัยอยุธยาอันสวยงาม มีจัตุรมุขซึ่งได้มาจากแบบสถาปัตยกรรมทางภาคเหนือ ประกอบเข้ากับเจดีย์แบบสุโขทัย
3. ในสมัยอยุธยาตอนปลายและสมัยรัตนโกสินทร์ พระเจดีย์ได้กลายเป็นสิ่งก่อสร้างทางสัญลักษณ์ มีฐานสูงมาก และตัวปราสาทก็เกือบหายไป (A)

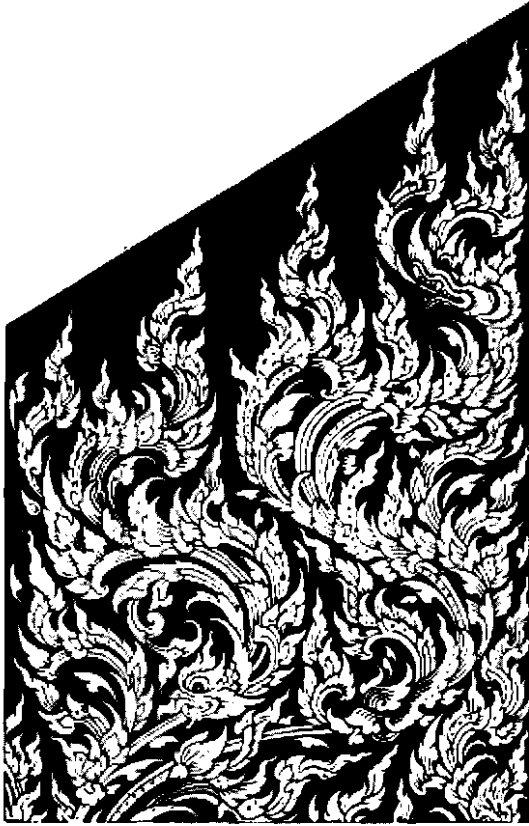
ศิลปะของสุโขทัยนั้นได้ถูกถ่ายทอดมาอยู่ในงานจิตรกรรมไทย และยังคงมีอยู่ตลอดมาในงานศิลปะสมัยใหม่ด้วย ดังนั้นเราอาจกล่าวได้ว่าศิลปินสุโขทัยได้แสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึกของชาติไทยไว้ในงานศิลปะเป็นอย่างดี

เครื่องปั้นดินเผา : ผลิตผลทางศิลปะของไทยโบราณที่นับว่ามีความงดงามอย่างยิ่งประเภทหนึ่งก็คือเครื่องปั้นดินเผาของสุวรรณโลกและสุโขทัยในพุทธศตวรรษที่ 19-20 ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีทั่วโลก เครื่องปั้นสมัยนี้มีสีเอกรงค์ เทาปนเขียว ลางที่ก็มีลวดลายตกแต่งเป็นสีดำ หรือไม่มีสิ่งข้างตกแต่งด้วยลวดลายสีน้ำตาล บรรดาตุ๊กตาเล็กๆ เคลือบด้วยสีเขียวอ่อนนั้นใช้สำหรับในพิธีการศพ แม้จะมีฝีมือหยาบ แต่ก็น่าสนใจยิ่ง

ศิลปะสมัยอยุธยา (พ.ศ. 1890-2310)

สถาปัตยกรรม : สถาปัตยกรรมของสมัยอยุธยานั้นนิยมใช้สีตกแต่งเป็นพหุรงค์ ย่อมแน่นอนว่าศิลปะสมัยอยุธยานั้นได้รับอิทธิพลจากจีนซึ่งมีรสนิยมทางสีในการตกแต่งเป็นพิเศษ ส่วนสถาปัตยกรรมภาคเหนือและสุโขทัยนั้นผสมผสานเข้าอยู่ด้วยกัน อันทำให้เกิดแบบ (Designs) สถาปัตยกรรมอันเป็นปีกแผ่นต่างๆ กันขึ้น ในพุทธศตวรรษที่ 21 อยุธยาได้บรรลุในพัฒนาการทางสถาปัตยกรรมอย่างเต็มที่ บรรดาโบสถ์ วิหาร พระเจดีย์ พระปราสาท ปราสาทราชวัง ได้สร้างขึ้นในตึกเกาะทั่วไปหมด เพียงแต่ทรากโบราณสถานที่เหลืออยู่นั้นก็ทำให้เราฉงนใจไม่น้อย

งานประเภทลวดลาย (Ornamental works) ของสมัยอยุธยานั้นมีคุณค่าทางศิลปะสูงยิ่ง ที่สร้างขึ้นอย่างมากมายได้แก่ งานช่างโลหะ งานแกะงา งานเครื่องรัก ผ้า และเครื่องเคลือบ สำหรับเครื่องเคลือบซึ่งส่งไปทำในประเทศจีน และผ้าซึ่งมีลวดลายส่งไปทำในประเทศอินเดีย นั้น ช่างไทยเป็นผู้ออกแบบลวดลาย (Designs) และสี (Colour) จึงต้องถือว่าเป็นศิลปะไทย

ส่วนละเอียดของลายรดน้ำบนตู้พระธรรมสมัยอยุธยา อันเป็นของฝีมือช่างชั้นสูงอย่างยอดเยี่ยม แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกอ่อนไหวของศิลปินไทย ลักษณะพิเศษของสลายแบบเปลวไฟอันพวยพุ่งนั้นย่อมเห็นกันเสมอในงานจิตรกรรมและประติมากรรมภาพคนด้วย

ประติมากรรม : แบบอย่างพระพุทธรูปของอยุธยา นั้นเริ่มจากสมัยอู่ทอง ต่อมาจึงได้รับอิทธิพลจากแบบพระพุทธรูปของสมัยลพบุรีและสมัยสุโขทัย แต่แบบผสมของอู่ทองและสุโขทัยนั้นมิได้มีคุณค่าทางศิลปะสูง เพราะศิลปะ 2 สมัยนี้แตกต่างกันมากจนมิอาจรวมเข้าอยู่ด้วยกันได้ ในพุทธศตวรรษที่ 23 ได้มีการสร้างพระพุทธรูปกันใหม่ขึ้นอีกแบบหนึ่ง มีลักษณะผสมระหว่างศิลปะสุโขทัยกับลพบุรี แม้ว่าจะดีกว่าแบบก่อน แต่ก็ไม่มีคุณค่าทางศิลปะมากนัก เพราะงานประติมากรรมไทยเริ่มเสื่อมลงในศตวรรษนี้ โดยทั่วไปนั้นพระพุทธรูปสมัยอยุธยาขาดคุณสมบัติทางทรวดทรงและจิตใจ

จิตรกรรม : ขณะที่สุโขทัยเป็นศูนย์กลางของงานประติมากรรมนั้น อยุธยาก็เป็นศูนย์กลางของจิตรกรรม อันงานจิตรกรรมนั้นเริ่มต้นมาจากการจำหลักลายเส้นบนแผ่นหิน (Engraving) ซึ่งแบบที่ดีที่สุดเป็นของที่วัดศรีชุม แห่งสุโขทัย ในพุทธศตวรรษที่ 19 ต่อมาก็ได้แก่ภาพเขียนสีบรรยายเรื่องไตรภูมิ (Buddhist Cosmology) ซึ่งเป็นการแสดงออกทางศิลปะอย่างสามัญทั่วไปของประเทศทั้งหลายในประเทศตะวันออกซึ่งได้รับอิทธิพลจากอินเดีย (Farther India)

งานจิตรกรรมฝาผนัง (Murals) อันเก่าแก่ที่สุดนั้นอยู่ในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นของตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 20 ในงานจิตรกรรมเหล่านี้ช่างเขียนได้เขียนรูปคนขึ้นเป็นหมู่หลายหมู่ อันเป็นวิธีที่ช่างเขียนสมัยต่อมา ซึ่งนิยมเขียนภาพพระพุทธรูปเป็นแถวแต่ลำพังหรือมีพระสาวกนั่งพนมมืออยู่ข้างๆ ด้วยสีเอกรงค์ ดำเนินรอยตาม โดยที่ปราศจากการบันทึกหลักฐาน เราจึงสันนิษฐานว่า งานจิตรกรรมฝาผนังเกี่ยวกับองค์ประกอบภาพแสดงให้เห็นถึงเรื่องชาตภหรือพุทธประวัตินั้น ได้เริ่มขึ้นเมื่อตอนปลาย หรือตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 21 งานจิตรกรรมฝาผนังคงบรรลุผลสูงสุดในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 21 นี้ งานจิตรกรรมที่วัดพุทธไสวรรย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อันเป็นของ

ตอนปลายพุทธศตวรรษที่ 20 หรือตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 22 นั้น เราเห็นได้ถึงความแตกต่างกันอย่างมากในคุณค่าทางศิลปะและแบบอย่าง กล่าวคืองานจิตรกรรมเขียนโดยศิลปินหลายคน อย่างไรก็ตาม เมื่อเราเปรียบเทียบงานจิตรกรรมนี้กับงานจิตรกรรมของกรุงเทพฯ ก็เห็นได้ว่า งานจิตรกรรมของอยุธยามีโครงการณ์สี่คอนข้างอ่อน ส่วนของกรุงเทพฯ นั้น โดยทั่วไปแล้วฉากหลังของภาพนั้นมีสีแก่ ส่วนภาพคนมีสีสดลอยออกมา

งานจิตรกรรมไทยโบราณมีแบบแตกต่างกันอยู่ 2 แบบ คือ แบบหนึ่งเขียนด้วยฝีมือช่างชั้นสูงตามประเพณี เลียนลักษณะท่าทาง และเครื่องแต่งกายของพวกโขนละครคน ได้แก่ รูปเทวดานางฟ้าและพระมหากษัตริย์ ความงดงามของภาพขึ้นอยู่กับลวดลายเส้นอันประณีตอ่อนหวานและมีมืองานจนเปรียบได้กับงานจิตรกรรมขนาดเล็ก (Miniatures) แบบที่ 2 นั้น แสดงให้เห็นถึงภาพคนสามัญ เขียนขึ้นอย่างอิสระปราศจากกฎเกณฑ์ ช่างเขียนแสดงความรู้สึกออกมาด้วยความจริงใจอันมีชีวิตชีวา การสังเกตของศิลปินโบราณนั้น นำดูและเต็มไปด้วยอารมณ์ขันอันเป็นพิเศษโดยเฉพาะของคนไทยโบราณ

พิธีกรรมต่างๆ ชีวิตประจำวัน ขบวนแห่ กีฬา และการหย่อนใจต่างๆ อันเป็นชีวิตของชนชาวไทยนั้น ปรากฏอยู่ในงานจิตรกรรมแบบจริงตามธรรมชาตินี้ทั้งสิ้น ซึ่งอาจให้ความบันเทิงแก่การสร้างงานองค์ประกอบจิตรกรรมฝาผนังสมัยใหม่ได้

ศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์

สถาปัตยกรรม : เมื่อกรุงศรีอยุธยาถึงแก่ความพินาศเสียหายไปแล้ว กรุงธนบุรีได้เป็นนครหลวงของไทย จนในปี พ.ศ. 2325 ได้มีการสร้างกรุงเทพฯ พระมหานครขึ้นเป็นราชธานีอันสวยงามขึ้นใหม่ ได้มีการสร้างวัดขึ้นอย่างมากมาย และเป็นการแน่นอนว่า ศิลปินจากอยุธยาได้มาทำงานในกรุงเทพฯ ด้วย นี่เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เราเข้าใจได้ว่าศิลปะของสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นมีลักษณะเหมือนกับศิลปะสมัยอยุธยา งานสถาปัตยกรรมของสมัยรัตนโกสินทร์

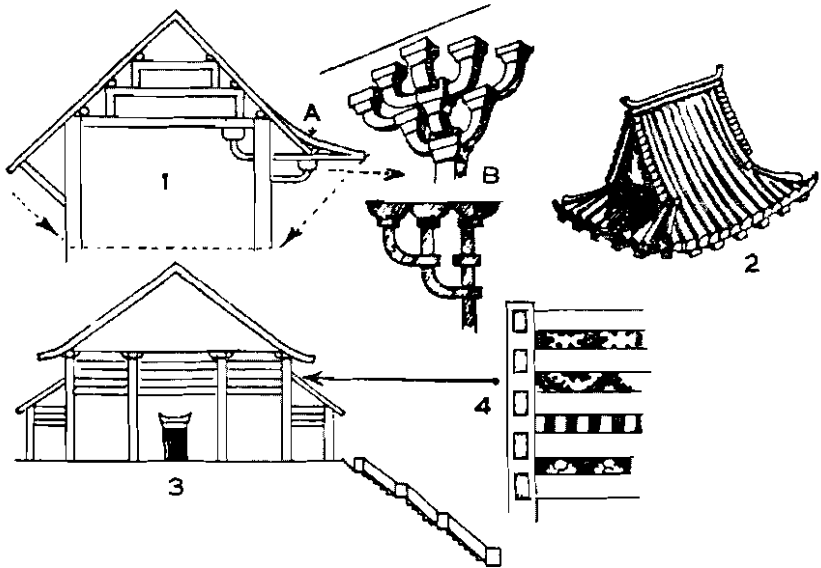
ตอนปลายนั้นเป็นศิลปะเสื่อม ได้รับอิทธิพลจากงานสถาปัตยกรรมประเภทไม้ของจีนมากขึ้น จนทำให้เสียคุณค่าทางโครงสร้างของสถาปัตยกรรมไป พระเจดีย์และพระปรางค์มีทรงสอบยิ่งขึ้น การที่ตกแต่งสถาปัตยกรรมด้วยลวดลายทำด้วยกระเบื้องเคลือบนั้น ทำให้คุณค่าของศิลปะเสื่อมลงอย่างมาก

ประติมากรรม : ได้มีการรวบรวมพระพุทธรูปจากภาคต่างๆ เข้ามาไว้ในกรุงเทพฯ อย่างมากมาย (เป็นพิเศษที่วัดพระเชตุพน) เป็นโอกาสให้ได้ชื่นชมพระพุทธรูปแบบต่างๆ ของโบราณ เมื่อใครจะสร้างพระพุทธรูปใหม่ ช่างก็จะเลือกเอาของเก่าสมัยใดสมัยหนึ่งเป็นแบบสร้าง จึงเป็นเหตุให้ศิลปินสมัยรัตนโกสินทร์ไม่อาจเนรมิตคิดแบบพระพุทธรูปขึ้นใหม่ได้ อย่างไรก็ตามก็ได้ทำงานของตนกันขึ้นอีกได้ดี การสร้างพระพุทธรูปด้วยปูนปั้น ด้วยทองสำริดจากรัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 4 จนต่อมา การสร้างพระพุทธรูปได้กลายเป็นงานศิลปะเพื่อประโยชน์ทางการค้าไป

จิตรกรรม : งานจิตรกรรมฝาผนังของรัชกาลที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 นั้น นับได้ว่าเป็นของฝีมือช่างชั้นสูง มีลักษณะคล้ายกับฝีมือการช่างของสมัยอยุธยามาก หลังจากรัชกาลที่ 3 ไปแล้วศิลปะของยุโรปได้เข้ามากระทบกระทั่งอิทธิพลงานจิตรกรรมไทย เป็นผลเสียในคุณค่าทางศิลปะเป็นอย่างยิ่ง

ศิลปะของจีน

ราชวงศ์ของกษัตริย์จีน	ก่อนคริสตกาล (B.C.)
ราชวงศ์เซียง (Shang) อยู่ในระยะเวลาประมาณ	1523-1027
ราชวงศ์จิว (Chou Western & Eastern) "	1027-771
สมัยของประวัติศาสตร์แห่งฤดูใบไม้ผลิและฤดูใบไม้ร่วง	722-481
(Periods of the Spring and Autumn Annals)	
สมัยของการศึกสงคราม (Periods of the Warring States)	481-221

คำอธิบายประกอบแบบศิลปะของจีน

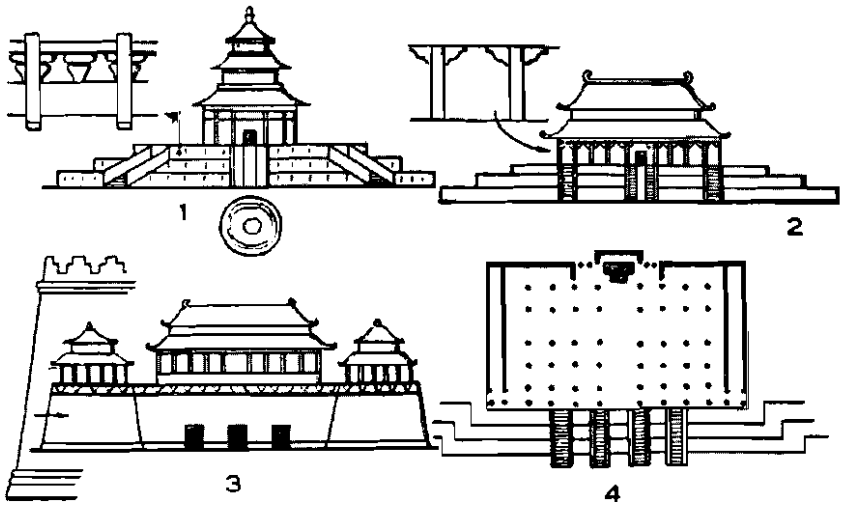
1. รูปตัดของหลังคาแบบจีน แสดงให้เห็นถึงชายคาที่ยื่นออกมามาก (A) ค้ำยันด้วยทวยอันมีลักษณะพิเศษ (B) ซึ่งใช้กันอย่างแพร่หลายในงานสถาปัตยกรรมของจีนและญี่ปุ่น
2. หลังคาตามแบบฉบับของจีน
3. วิหารและพระราชวังสร้างขึ้นบนชานยกพื้นสูง ส่วนล่างของกำแพงก่อด้วยอิฐ ส่วนบนเป็นไม้มีเส้นแบ่งเป็นเส้นระดับเป็นตอนๆ เนื้อที่ในระหว่างส่วนแบ่งของคานตกแต่งด้วยลวดลายแบบต่างๆ กัน (4)

ราชวงศ์จิ้น (Ch'in)	221-207
สมัยฮั่น ตอนแรก (Former Han)	202-9 A.D.
สมัยฮั่น ตอนหลัง (Later Han)	25-220
ยุคหกราชวงศ์ (The Six Dynasties)	220-589
(ราชวงศ์เว่ 220-265, ราชวงศ์เหลียง 502-557)	
ราชวงศ์สุย (Sui)	581-618
ราชวงศ์ถัง (T'ang)	618-906
ยุคห้าราชวงศ์ (Five Dynasties)	907-960
ราชวงศ์เหลียว (Liao)	907-1123
ราชวงศ์ซ่ง ภาคเหนือ (Northern Sung)	960-1126
ราชวงศ์จิ้น (Chin)	1114-1234
ราชวงศ์ซ่ง ภาคใต้ (Southern Sung)	1127-1279
ราชวงศ์หยวน (Yuan)	1271-1368
ราชวงศ์หมิง (Ming)	1369-1644
ราชวงศ์ชิง (Ch'ing)	1644-1912

บททั่วไป

เมื่อกล่าวถึงศิลปะตะวันออก ย่อมไม่มีประเทศอื่นใดมีความรู้สึกของการแสดงออกเป็นพิเศษ เช่น ประเทศจีน นอกจากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้คล้อยตามวัฒนธรรมของจีนมานับเป็นศตวรรษเท่านั้น ที่มีลักษณะเช่นเดียวกัน

เริ่มแรกที่เดิยวชนชาติจีนตั้งถิ่นฐานอยู่ในลุ่มแม่น้ำทาริม (Tarim) ในมณฑลซินเกียง (Sin-Kiang Province) มีวัฒนธรรมของตนอยู่ในระดับหินใหม่ (Neolithic culture) ชาวจีนนับถือกราบไหว้บรรพบุรุษของตนเป็นสำคัญมาแต่โบราณกาล ลัทธินี้มีอิทธิพลยิ่งใหญ่อยู่แก่วัฒนธรรมและศิลปกรรมของชาวจีน เนื่องจากชาวจีนไม่คิดถึงเรื่องคนเหมือนกับชาวตะวันตกหรือชาวอินเดีย ดังนั้นในงานศิลปะของจีนรูปคนจึงไม่มีขนาดใหญ่และมีความสำคัญน้อยกว่าธรรมชาติ เนื่องจากปรัชญาของจีน ถือว่าประจักษ์ทางธรรมชาติทั้งหลายเป็นของมาจาก

KSUNIAO

1. วิหารทรงกลมหรือวิหารสวรรค์ (Circular Temple of Heaven) ในกรุงปักกิ่ง ทั้งวิหารทรงกลมและทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า นั้นสร้างขึ้นบนชานยกพื้น 3 ชั้น
2. วิหารของการต้อนรับแห่งปีใหม่ (Temple of Welcome of the New Year) ในกรุงปักกิ่ง
3. พระราชวังเหมันต์ฤดู (Winter Palace) ในกรุงปักกิ่ง ชานยกพื้นสูง และยอดกำแพงของพระราชวัง ซึ่งมีลักษณะเป็นป้อมปราการนั้น ทำให้ระลึกถึงสถาปัตยกรรมของพวกอัสซีเรียน
4. ผนังของพระราชวังของจักรพรรดิ จึงสังเกตว่ามี 9 ช่อง

หลักแห่งการเนรมิตสิ่งเดียวกัน ฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นภูเขา นก กิ่งไม้ใบไม้ หรือคน จึงมีความสำคัญเช่นเดียวกันเมื่อปรากฏอยู่ในงานศิลปะ

ด้วยเหตุนี้ ชาวจีนจึงเป็นชาติแรกที่ทำงานศิลปะประเภทภาพทิวทัศน์ (Landscape) และที่เราเรียกกันว่าภาพนิ่ง (Still life)

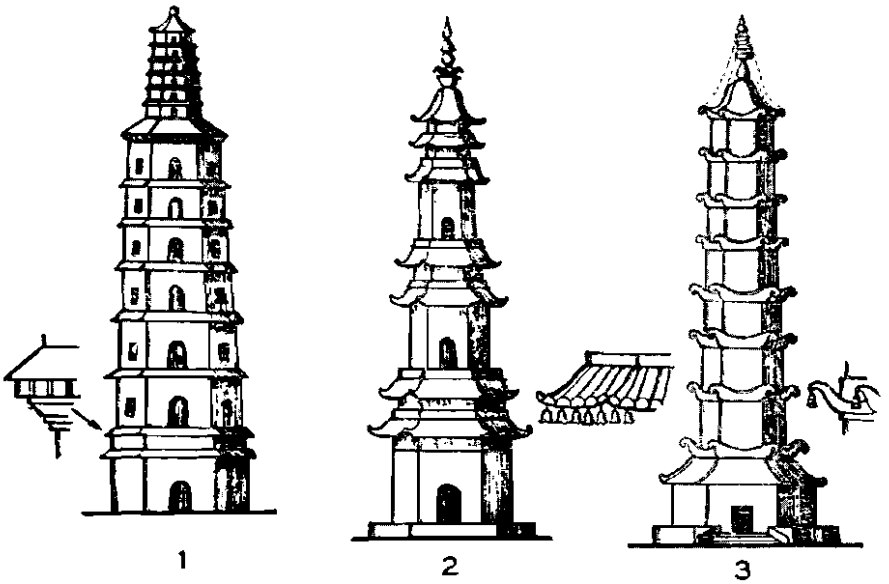
งานศิลปะของจีนนั้นกระทำขึ้นโดยชนชั้นพุทธิปัญญา เพื่อสังคมของขุนนางและเจ้านายชั้นสูงอันเต็มไปด้วยภูมิธรรมอย่างยิ่ง

งานสถาปัตยกรรมได้สร้างขึ้นโดยบงการของความคิดของชนชั้นสูง และของสังคมต่างๆ กัน

งานจิตรกรรมเป็นผลิตผลอันเกิดจากจิตใจแห่งกวี ส่วนประติมากรรมนั้นต้องเป็นที่เข้าใจว่า เอกภาพอันประสานกลมกลืน อันเกิดจากมวลต่างๆ จากรูปทรงกระบอก อันมีเส้นริ้วของผ้าพวยพุ่งจำหลักขึ้นไว้นั้น เป็นงานจำหลักลายเส้นมากกว่าจะเป็นงานจำหลักประติมากรรม ด้วยเหตุนี้จึงไม่อาจเปรียบเทียบงานประติมากรรมของจีนกับของตะวันตก หรือของอินเดียได้

ทรงรูปนอกของกระถางสำริด ที่ใช้สำหรับในงานพิธีกรรมอันเป็นของสร้างขึ้นเมื่อ 200 ปีก่อนคริสตศักราช ดูทื่อทะนั้น ใช้สำหรับประเพณีแห่งบรรพบุรุษ มาจนถึงปัจจุบันนี้ ในระหว่างยุครุ่งเรืองของสมัยถังและสมัยซ่ง เราก็ยังเห็นได้ว่ายังมีกระถาง มีรูปทรงเหมือนกับลักษณะของกระถางโบราณอยู่ เมื่อเปรียบเทียบรูปทรงของกระถางเหล่านี้กับงานจิตรกรรมชั้นสูงของสมัยถังและซ่ง เราก็เข้าใจได้ว่า ประเพณีนั้นมีบทบาทอย่างใหญ่หลวงแก่ศิลปะของจีนเช่นไร งานศิลปะกรรมของประเภทรอง (Minor Art) ของจีนบรรลุผลสูงสุดในการแสดงออกซึ่งความรู้สึกอย่างมหัศจรรย์ งานจำลองและลอกเลียนแบบงานศิลปะชั้นสูงนั้น แสดงให้เห็นถึงความนิยมชมชอบอย่างยิ่งที่มีอยู่แก่งานต้นแบบอันสวยงามเป็นแน่แท้

ประวัติศาสตร์ของจีนอาจสืบสาวขึ้นไปได้ถึง 2,000 ปีก่อนคริสตศักราช แม้ว่าจะไม่เก่าแก่เหมือนกับประวัติศาสตร์ของอียิปต์และของเมโสโปเตเมียก็ตาม ประเทศจีนก็มีผลในทางที่ได้รักษาลักษณะดั้งเดิมของตนไว้ได้จนถึงปัจจุบัน

แสดงให้เห็นถึงแบบต่างของพระเจดีย์ หรือ "ไต" (Tai)

1. เจดีย์ที่เยน จู ฟู (Yen-Chou-Fu) เป็นของสร้างในคริสต์ศตวรรษที่ 14
2. เจดีย์ที่ปักกิ่ง ของคริสต์ศตวรรษที่ 14
3. เจดีย์ที่นานกิง ของคริสต์ศตวรรษที่ 15

ประเทศจีนก็เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ คือ ประสบการศึกษา สงครามอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งทำลายมรดกทางศิลปะของชาติส่วนใหญ่ เสียหายไปสิ้น

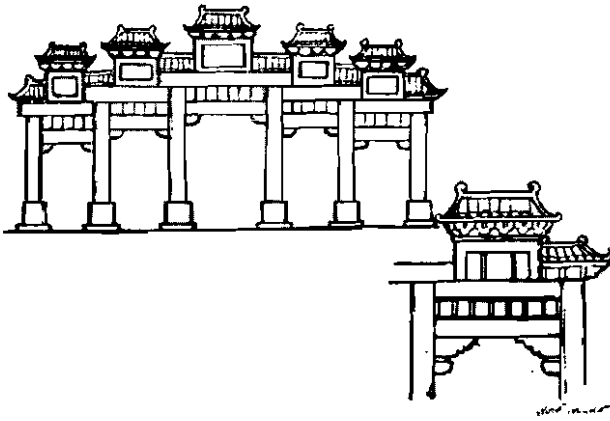
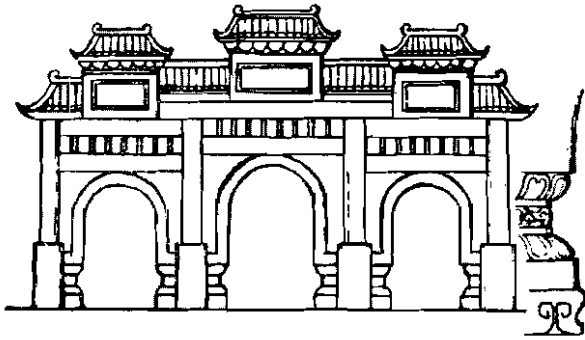
ลัทธิคำสอนซึ่งชาวจีนนับถือและปฏิบัติเป็นหลักทางจิตนั้น คือคำสอนของขงจื๊อ¹³ (551-479 B.C.) (Doctrine of Confucius) และของเหลาจื๊อ (ศตวรรษที่ 6 B.C.) คำสอนของขงจื๊อนั้น เป็นธรรมจริยาของชาวจีน ส่วนของเหลาจื๊อ เป็นลัทธิ เรียกว่าเต๋า¹⁴ (Taoism) แม้ว่าพุทธศาสนา, ศาสนาอิสลาม และคริสต์ศาสนา ได้เข้ามาสู่ประเทศจีนก็ตาม ชาวจีนก็ยังปฏิบัติตนฝังแน่นอยู่กับ ลัทธิคำสอนของขงจื๊อและเหลาจื๊ออยู่ตลอดมา

ประเทศจีนได้รับอิทธิพลจากศิลปะของชนชาติซีเชียน, เปอร์เซีย และอินเดีย แต่อิทธิพลเหล่านี้ได้ถูกย่อยโดยศิลปินจีน ฉะนั้นเองศิลปะของจีนจึงรักษาคุณลักษณะของตนไว้ได้เกือบ 4,000 ปี

ประเทศจีนได้มีบทบาทสำคัญทางด้านพัฒนาการวัฒนธรรมของชาวตะวันออกเป็นที่ 2 รองจากประเทศอินเดีย

ตรงกันข้ามกับชาวตะวันตกซึ่งนิยมขยายอาณาเขตและตั้งถิ่นฐานไกลบ้าน ชาวจีนรักบ้านเกิดของตน และประกอบธุรกิจเกี่ยวกับลัทธินับถือบรรพบุรุษ ไม่เอาใจใส่ต่อสิ่งที่ผู้อื่นคิดหรือกล่าวถึงตน การรักธรรมชาติอย่างยิ่งยวด อำนวยให้ชาวจีนสร้างงานศิลปะเกี่ยวกับวรรณคดีขึ้นมาได้อย่างมหัศจรรย์ ส่วนชาวตะวันตกและชาวอินเดียในนั้น เฟื่องจุดสนใจของตนอยู่ในรูปทรงของมนุษย์ แต่ชาวจีนมีจิตพิศมัยในสิ่งเนรมิตแห่งจักรวาลทั้งหลาย ในรูปทรงของธรรมชาติทุกอย่างตลอดจนสิ่งที่ไม่สำคัญอะไรเลย ก็มีค่าสำหรับเขียนระบายสีเช่นกัน ศิลปะของจีนมีลักษณะง่ายๆ สงบ ลางที่ก็ดูขบขัน มีลักษณะพวยพุ่งติดต่อกันอยู่เสมอ ซึ่งทำให้เกิดคุณค่าของความประสานกลมกลืนขึ้นแก่องค์ประกอบภาพ

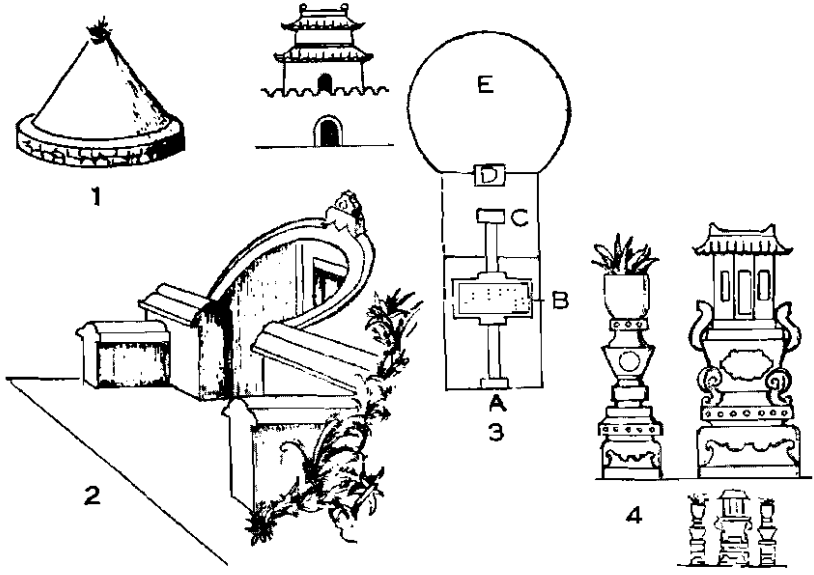
สถาปัตยกรรม (Architecture) : เพราะว่าวัตถุที่ใช้ในการสร้างวิหารและพระราชวังเป็นไม้และเพราะการศึกษาสงครามได้ก่อให้เกิด

ไผ่หลู (Pai-lu) ประตูใหญ่ทางเข้าสู่พระราชวัง ตัวเมือง สุสาน ฯลฯ ไผ่หลูของจีนคล้ายกับ Torana ของอินเดีย แม้ว่าจะสร้างด้วยหินหรืออิฐก็ตาม ยังคงมีลักษณะตามแบบเดิมซึ่งสร้างด้วยไม้

ความพิเนาศเสียหายขึ้นแก่สิ่งก่อสร้างโบราณที่สร้างด้วยไม้จึงไม่มีเหลืออยู่นอกจากสถูปลางสถูป (T'ai) ซึ่งเป็นของสร้างในสมัยราชวงศ์ถังในเมืองนารา (Nara) ประเทศญี่ปุ่นมีพระเจดีย์ Kundo Toshodaiji ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีของสถาปัตยกรรมอันวิจิตรของสถาปัตยกรรมสมัยถังโบราณสถานของจีนที่ยังคงสภาพอยู่นั้นเป็นของราชวงศ์เซ็ง (Ch'ing) และราชวงศ์เหม็ง (Ming) ซึ่งยังมีเหลืออยู่มากย่อมเป็นสิ่งแน่ว่าโครงสร้างของอาคารซึ่งสร้างด้วยไม้ของจีนไม่อาจมีรูปทรงเป็นปีกแผ่นอย่างของตะวันตกและของอินเดียได้ ความสวยงามของสถาปัตยกรรมของจีนชั้นสูงอยู่ที่เส้นอันอ่อนหวาน ส่วนสัตว์อันประสานกลมกลืนกัน และประสิทธิผลของการจำหลักอันงดงามและสีหลายสี (Polychrome) อันสถาปัตยกรรมของจีนนั้นเราควรดูจากบริเวณที่ก่อสร้างจริงๆ เพราะว่าสถาปนิกได้พยายามใช้ธรรมชาติให้เป็นประโยชน์ที่สุด ให้ประสานกับโครงสร้างของสถาปัตยกรรม การประกอบของตัวอาคารให้มีความสัมพันธ์กับน้ำและลมนั้น ถือกันว่าเป็นความรู้ทางวิทยาการด้านหนึ่ง เรียกว่า “เฟงสุย” “Feng-shui” สิ่งที่ทำให้สถาปนิกมีงานยากขึ้นอีกก็คือกฎพิเศษระบุถึงการวางผังของอาคาร กล่าวคือถ้าเป็นพระราชวังของจักรพรรดิ จะต้องวางแปลนแผนผังให้มี 9 ช่วง สำหรับวังของเจ้าชายมี 7 ช่วง สำหรับขุนนาง 5 ช่วง และสำหรับผู้คงแก่เรียน 3 ช่วง สีของกระเบื้องเสาก็กำหนดขึ้นตามฐานะ สีเหลืองสำหรับจักรพรรดิ เขียว ม่วง สำหรับตำแหน่งต่ำกว่า โดยทั่วไปสถาปัตยกรรมของจีนมีชั้นเดียว แต่บางครั้งก็มีหลายชั้น ในกรณีเช่นนี้แต่ละชั้นก็มีหลังคา ฉะนั้นพระเจดีย์ของจีนจึงมีหลังคาทุกชั้น เสาไม่มีหัวเสา (Capital) เสานอกอาคารจะมีหัวแขน (ทวย) รูปคล้ายพัด ชายคาที่ยื่นออกมา ทวยเหล่านี้เป็นลักษณะพิเศษของสถาปัตยกรรมจีน ศิลปะของญี่ปุ่นนั้นเลียนแบบศิลปะของจีน จึงมีลักษณะเช่นเดียวกัน

โดยทั่วไปนั้น วิหารและโดยเฉพาะคือพระราชวังนั้นกินเนื้อที่กว้างมาก ล้อมรอบด้วยกำแพง จึงมีทางเดินเป็นห้องติดต่อกับตัวอาคารอื่นๆ ห้องเหล่านี้ตกแต่งด้วยกระเบื้องเคลือบ ลางครั้งพระ

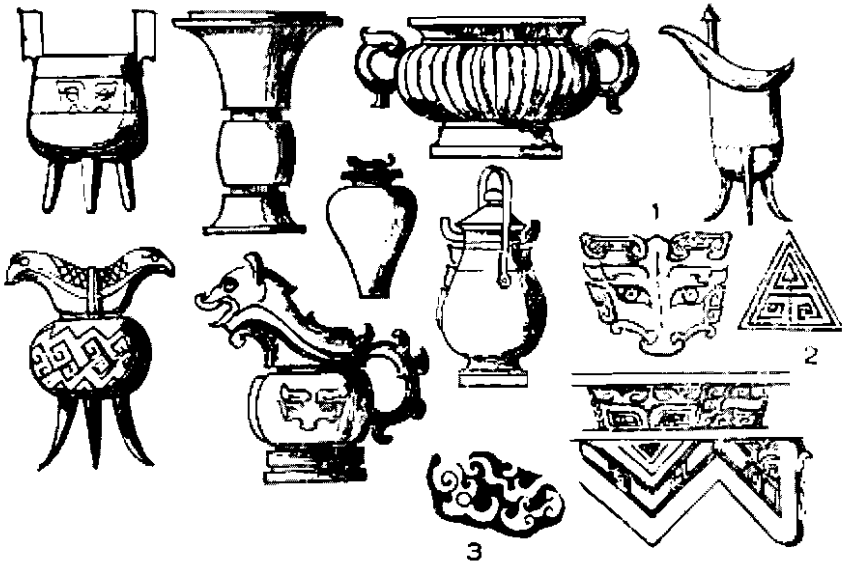
1. Tumulus ของจีนซึ่งมีที่มาจาก Turanian origin (Etruscan)
2. ที่ฝังศพ เจาะเข้าไปในหน้าผา (Rock-cut tomb)
3. สุสานมเหสีของจักรพรรดิ Yung Lo แห่งราชวงศ์หมิง กรุงปักกิ่ง (Ming dynasty) 1425 A.D. (A) ทางเข้า (B) ห้องเก็บศพของบรรพบุรุษ (C) แท่นบูชา (D) หอคอย 3 ชั้น (E) ที่ฝังศพ
4. สุสานอีกแบบหนึ่งของจีน

ราชวังสร้างอยู่บนชานสูง ทำให้ดูคล้ายกับเป็นป้อมปราการซึ่งมีคูล้อมรอบ

จิตรกรรม (Painting) : จิตรกรของจีนนั้นเข้าใจถึงเอกภาพของจักรวาลและความสัมพันธ์ของธรรมชาติต่างๆ ยิ่งกว่าจิตรกรชาติใดในจิตใจของชาวจีนนั้นบรรดาภูเขา ก้อนเมฆ น้ำ ต้นไม้ ดอกไม้ คน และสัตว์ มีความหมายเพียงรูปนอกอันแตกต่างกันของความเป็นจริงในสิ่งเดียวกันความคิดเช่นนี้เกิดจาก Chu Hsi (ค.ศ. 1130-1220) ผู้ซึ่งรวมหลักปรัชญาทางพุทธศาสนาเข้าด้วยกันกับของลัทธิเต๋าอันก่อให้เกิดลัทธิเซน¹⁵ (Zen) ซึ่งมีอิทธิพลอยู่กับศิลปะของจีนและญี่ปุ่นมาก บรรดาธรรมชาติที่ไม่มีมีความสำคัญ เช่น ต้นไม้ใบหญ้า ศิลปินก็นับถือว่ามีค่าสำคัญในศิลปะด้วย ศิลปินจีนเขียนรูปคนเหมือนกันแต่ปรากฏว่ารูปคนที่เขียนขึ้นนั้นไม่มีความยิ่งใหญ่เช่นรูปคนของศิลปินตะวันตกและศิลปินชาวอินเดีย ชาวจีนนิยมงานจิตรกรรมมากกว่างานประติมากรรม อันงานประติมากรรมนั้นสร้างขึ้นเกี่ยวกับศาสนาเสียเกือบทั้งสิ้น ดังนั้นจึงไม่มีผู้ใดรวบรวมงานประติมากรรมรูปคนไว้ ตรงกันข้ามกับงานจิตรกรรม มีการเขียนภาพทางศาสนา ภาพชีวิตประจำวัน ภาพทิวทัศน์ ภาพสัตว์ และดอกไม้ ฉะนั้นเองจึงมีสิ่งซึ่งใจจักรพรรดิ เจ้านาย และขุนนาง รวบรวมงานจิตรกรรมขึ้นไว้ เพื่อสนองความต้องการต่อผู้ที่ประสงค์จะได้งานชิ้นสำคัญๆ จึงมีการลอกแบบงานจิตรกรรมของศิลปินที่มีชื่อเสียงกันอย่างมากมาย และด้วยฝีมือที่พยายามรักษาแบบอย่างเดิมอย่างแท้จริง

จนกระทั่งคริสต์ศตวรรษที่ 3 งานจิตรกรรมของจีนได้กลายมาเป็นแบบลายมือ ข้อนี้อาจอธิบายให้เข้าใจได้ถึงส่วนของภาพที่มีลายเส้นเป็นลักษณะพวยพุ่ง ลักษณะพิเศษของงานจิตรกรรมจีนมีดังต่อไปนี้

การถ่ายทอดความรู้สึกของจิตใจในธรรมชาติออกมาอย่างวิเศษยิ่ง การเขียนภาพภูเขา ต้นไม้ และแม่น้ำ โดยวิธีให้น้ำหนัก

ภาชนะสำริดของสมัย 2000-1000 B.C. เนื่องจากความเคารพทางประเพณี ทรวดทรงของภาชนะสำริดเหล่านี้ได้กระทำสืบต่อมาจนถึงสมัยรุ่งเรือง

1. หน้ากากของพระในลัทธิเต๋า (Tao Tieh)
2. สายฟ้าตามแบบประเพณี
3. แมงตามแบบประเพณี

อ่อนแก่อ่างเช่นวิชาญเป็นพิเศษ การใช้สีและเส้นอย่างนุ่มนวล อ่อนหวาน จึงสังเกตว่าสีอันสดใสของภาพเขียนนั้นปรากฏขึ้นในสมัยเสื่อม ภายหลังคริสต์ศตวรรษที่ 13

งานจิตรกรรมชั้นสูงของจีนนั้นเป็นของสมัยราชวงศ์ถัง เป็นที่น่าเสียดายว่า งานจิตรกรรมสมัยดังได้ถูกทำลายเสียหายไปโดยพวกตาด (Tartars) ส่วนของสมัยซ่งนั้น งานจิตรกรรมต้นฉบับเหลืออยู่ให้เห็นน้อยมาก ส่วนใหญ่ของงานจิตรกรรมชั้นสูงซึ่งรวบรวมไว้ในปัจจุบันนี้นั้นเป็นงานลอกแบบจากงานต้นฉบับ

ศิลปินผู้ยิ่งใหญ่ เช่น Ku Kai-chi, Wo Tao Tzu, Kuang-hsiu ฯลฯ นั้น งานของท่านที่ยังคงเหลืออยู่เป็นงานลอกแบบทั้งสิ้น

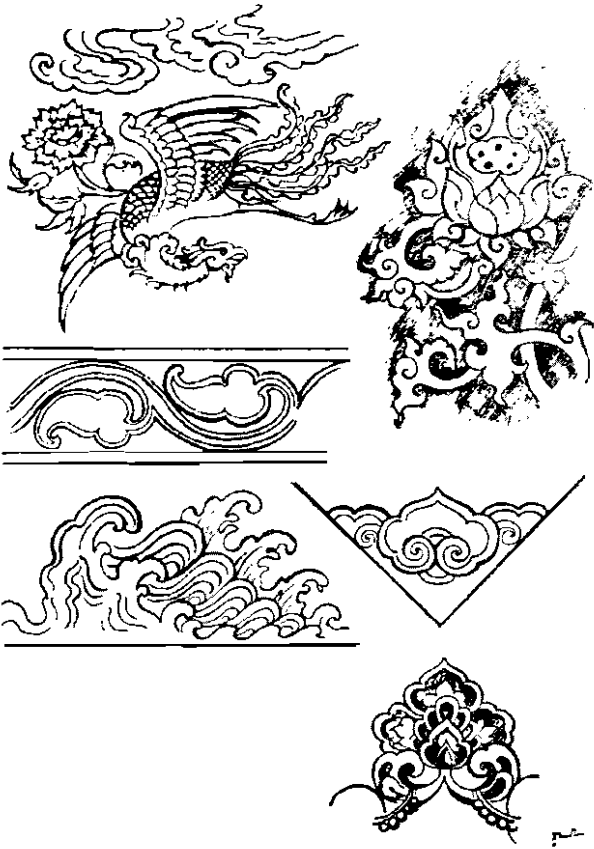
ประเทศญี่ปุ่นเสื่อมใสในความงามอันดึงดูดใจของศิลปินจีน จึงในประเทศญี่ปุ่นนั่นเองที่งานประติมากรรมและจิตรกรรมของจีนยังได้รับการรักษาไว้ ได้กล่าวแล้วว่า แบบสถาปัตยกรรมชั้นสูงของจีนสมัยดังก็มีอยู่ในประเทศญี่ปุ่นด้วย

ในก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 7 ศิลปินเขียนภาพสัตว์ทางด้านข้าง มีขาให้เห็น 2 ขา ระบายด้วยสีแบนเป็นสีเหลือง เขียว แดง และดำ แสดงถึงศิลปะที่ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น จากก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 5 จึงมีการเขียนภาพเกี่ยวกับการล่าสัตว์

งานจิตรกรรมฝ่ายพุทธศาสนาซึ่งเก่าแก่ที่สุดนั้นอยู่ที่ถ้ำ Tun Huan มี 109 ถ้ำ ซึ่งกันอาณาเขตเอเชียกลางอันเป็นแหล่งกำเนิดพุทธศาสนา ภาพเขียนเหล่านี้มีอายุตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 5-13

ภาพสีจากแม่พิมพ์ไม่ได้กระทำกันในประเทศจีนก่อนประเทศญี่ปุ่น แต่ศิลปะประเภทนี้ไม่ปรากฏว่านิยมกันอย่างแพร่หลายในประเทศจีน

งานจิตรกรรมของสมัย Ming และ Ch'ing เป็นศิลปะเสื่อม ได้มีการเลียนแบบงานชั้นสูง แต่งานเหล่านั้นขาดชีวิตจิตใจ ประสิทธิภาพทางฝีมือและความรู้สึกของงานจิตรกรรมสมัยหลังนั้นยังคงมีอยู่ แต่ต่อๆ มาลักษณะงานได้กลายเป็นแบบตลกต้งยิ่งขึ้น

แสดงถึงลวดลายของจีน ในลักษณะทั่วไปอันขึ้นอยู่กับการใช้เส้นพวยพุ่ง (Flowing lines)

รายนามจิตรกรที่มีชื่อเสียง

- คริสต์ศตวรรษ : 4th A.D. Ku Kai-chi : เป็นจิตรกรคนแรกซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะส่วนตน
- 7th A.D. Ssu Ksun : หัวหน้าสกุลของจิตรกรรมระบายสี
- 8th A.D. Wu Tao-Tze : เขียนเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนา ได้รับการยกย่องว่าเป็นยอดเยี่ยมของจีน เป็นผู้นำวิธีใช้น้ำหนักอ่อนแก่ (Chiaroscuro)
- 8th A.D. Chu Fan : เขียนภาพจริงเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ภาพที่มีชื่อเสียงคือ "ผู้ฟังดนตรี"
- 8th A.D. Li Chen : เขียนภาพเกี่ยวกับพุทธศาสนา
- 8th A.D. Han Kan : มีชื่อเสียงในการเขียนภาพม้า
- 8th A.D. Li Ssu-hsun : ผู้นำสกุลช่างเขียนภาพชนบท
- 8th A.D. Wang Wei : ผู้นำสกุลช่างเขียนภาพชนบท
- 9th A.D. Kuang-hsiu : เริ่มมีปฏิภริยาต่อการแสดงออกซึ่งความรู้สึกทางประเพณี เขียนภาพนักษุ เป็นนักพรต อย่างธรรมดาหรือคนขอทาน
- ปฏิภริยาต่อศิลปะแบบประเพณีมีอยู่มากในระหว่างสมัย Sung ศิลปินมุ่งแต่จะเขียนภาพดอกไม้ นก และภาพทิวทัศน์มากกว่าอย่างอื่น
- 11th A.D. Kuo Ssi : จิตรกรผู้มีชื่อเสียงยิ่งใหญ่ในการเขียนภาพดอกไม้

- 11th A.D. Li Luang Mien : มีชื่อในการเขียนภาพเอกรงค์
- 12th A.D. Li Chen : เขียนภาพทิวทัศน์ฤดูหนาว
- 13th A.D. Hsai Kuie : มีชื่อในการเขียนภาพทิวทัศน์
- 13th A.D. Chang Tse-tuan : เขียนภาพทิวทัศน์ในที่สูงเป็นม้วนยาว งานที่มีชื่อเสียงชิ้นหนึ่งคือ “เข้าสู่ตัวเมือง” (Approach to a City)
- 14th A.D. Chao Meng-fu : เขียนภาพแบบประเพณีตามหลักวิชาการภาพที่มีชื่อเสียงคือภาพเขียนอันสวยงามซึ่งมีม้า 2 ตัว
- 14th A.D. Yen Hui : เป็นจิตรกรประเภทแบบจริงตามธรรมชาติ และแบบสร้างอารมณ์ฝัน (Romantic and realistic painter) สะท้อนให้เห็นถึงวิญญานของลัทธิเซน
- 14th A.D. Ch'ien Shun-chu : เป็นจิตรกรที่มีชื่อเสียงในการเขียนดอกไม้
- 15th A.D. Lin Liang : เป็นผู้เขียนรูปซึ่งรู้จักกันแพร่หลายคือ “ห่านป่า ริมลำธารภูเขา” (Wild Geese by a Mountain Stream)
- 15th A.D. Wu Wei : งานที่มีชื่อเสียงของท่านที่สวยงามเป็นพิเศษก็คือ “เทพธิดากับไก่อฟ้า” (Fairy and Phoenix) ซึ่งตริวจิตรเกินไป เป็นลักษณะงานของสมัยหลังงานจิตรกรรมชั้นสูง งานจิตรกรรมของสมัย Ming แบ่งออกเป็น 2 สกุล คือ “สกุล Wu” เป็นสกุลฝ่ายเหนือ มี Shen Chou เป็นผู้นำ และ “สกุล Chen” เป็นสกุลฝ่ายใต้ มี Tai Wen Chin เป็นผู้นำ

ประติมากรรม : งานประติมากรรมของจีนสมัยโบราณได้แก่

ภาชนะต่างๆ ที่ทำด้วยสำริด ใช้สำหรับงานพิธีกรรม การเคารพบรรพบุรุษ การเคารพทูตไปไม้ผลิ ท้องฟ้า และพื้นดิน และอื่นๆ ภาชนะสำริดซึ่งมีอายุเก่าแก่ที่สุดนั้นเป็นของสร้างใน 2,000 B.C. ประสบความสำเร็จอย่างยิ่งในทางด้านเทคนิค กระจ่างลางลुकมีรูปนอกเป็นรูปสัตว์ต่างๆ มีเครื่องหมายเกี่ยวกับความเชื่อทางภูตผีปีศาจล้อมโดยรอบ เช่น เมฆ สายฟ้า และโดยเฉพาะคือหน้ากากของลัทธิเต๋า (T'ao, T'ieh) สำหรับป้องกันมิให้พวกปีศาจเข้ามาในพิธี กระจ่างส่วนใหญ่มีรูปทรงไม่สวยงาม ซึ่งรูปทรงเช่นนี้ได้ถ่ายทอดเข้ามาอยู่ในงานสร้างแจกันของสมัยรุ่งเรืองด้วย เพราะนับถือกันเป็นประเพณี จากศตวรรษที่ 9 B.C. นิยมตกแต่งกระจ่างด้วยรูปมังกรและนกหางยาว (ลักษณะพิเศษของมังกรและนกเหล่านี้ยังคงเป็นอยู่เช่นเดิมในปัจจุบันนี้) ในศตวรรษที่ 8 B.C. นิยมทำรูปสัตว์เป็นหูของกระจ่าง ศตวรรษที่ 6 B.C. นิยมตกแต่งลวดลายบนตัวกระจ่างสำริดด้วยสีหลายสี ในศตวรรษที่ 4 B.C. นิยมใช้ลวดลายตกแต่งกระจ่างเป็นรูปวงก้นหอยและเส้นโค้ง ในศตวรรษที่ 7 B.C. นิยมสร้างกระจกโลหะ

โดยที่ได้รับอิทธิพลจากพวกซีเธียน ซามาเธียน และพวกเซียงนู (Scythians, Sarmatians, Hsiung-nu) ในศตวรรษที่ 6 B.C. จึงปรากฏว่ามีงานประติมากรรมรูปคนขนาดเล็กลงๆ ทำด้วยสำริดสร้างขึ้น ย่อมเป็นสิ่งแน่นอนว่า ประติมากรรมเหล่านี้มีลักษณะเป็นงานเริ่มแรก มีฝีมืออ่อน

จากศตวรรษที่ 2 B.C.-3 A.D. งานประติมากรรมของจีนมีฝีมือสูงขึ้น รูปม้าจำลองหินขนาดใหญ่ในสุสานของ Huo-Ch'u-pin (117 B.C.) ในหุบผา Wei ในมณฑล Shansi และรูปสิงห์โตหลายรูป พบในสุสานจาก Ssuch'uan ถึง Shantung นั้นเป็นแบบงานประติมากรรมของจีนก่อนได้รับอิทธิพลจากศิลปะของพุทธศาสนา รูปสิงโตมีปีกและรูปสิงโต เป็นสิ่งเตือนใจให้นักถึงศิลปะของพวกเมโสโปเตเมียซึ่งเข้ามาอยู่ในประเทศจีนโดยผ่านเปอร์เซีย

งานประติมากรรมของจีนซึ่งแสดงให้เห็นถึงการแสดงออก

ซึ่งความรู้สึกอันยิ่งใหญ่ นั้น ได้กระทำขึ้นภายใต้การกระตุ้นเตือนทางจิตของศาสนาพุทธจากคริสต์ศตวรรษที่ 4-8

ในสมัยต่อมาแม้ยังมีการสร้างพระพุทธรูปกันอยู่ที่ตาม แต่ก็กลายเป็นแบบตกแต่ยิ่งขึ้นทุกที

สมณฑุตทางพุทธศาสนาจากแคว้นกษณะและปาร์เธียได้เป็นผู้นำศาสนาพุทธเข้ามาในประเทศจีนตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 1 แต่งานศิลปกรรมฝ่ายพุทธอันเป็นแบบประจำชาตินั้นได้เริ่มขึ้นภายใต้ราชวงศ์ Wei และราชวงศ์ Liang (4th-6th Century A.D.)

พระเจ้าจักรพรรดิ Wu-Tsung ได้เป็นปฏิปักษ์ต่อพุทธศาสนา ในปี ค.ศ. 845 เป็นเหตุให้วัดไม่น้อยกว่า 4,600 แห่งถูกทำลาย และพระพุทธรูปที่สวยงามได้สูญหายไป ตั้งได้กล่าวแล้วว่า ประเทศญี่ปุ่นได้รักษางานจิตรกรรมและประติมากรรมชั้นสูงไว้ได้ อย่างไรก็ดีงานประติมากรรมในถ้ำแห่งแคว้น Shansi และ Honan นั้นมีคุณค่าสูงทางจิตใจอย่างใหญ่หลวง ในการสร้างพระพุทธรูปของศิลปินของชาวจีน พระพุทธรูปจำหลักบนหน้าผา แสดงให้เห็นทันทีว่ามีความสัมพันธ์อยู่อย่างยิ่งกับศิลปะของแคว้นคันธาระ ณ ที่ซึ่งงานประติมากรรมของจีนได้เกิดขึ้นโดยตรงหรือโดยผ่านจากเอเชียกลางก็ตามที่ แต่แล้วต่อมาประติมากรรมจีนก็ได้แสดงลักษณะแห่งความเป็นเชื้อชาติของตนออกมา ซึ่งในประการสำคัญคือการขึ้นอยู่กับเหตุที่ว่า มิได้ทำงานออกมาในองค์ประกอบจากมวลลูกบาศก์ แต่เริ่มต้นงานจากรูปนอกอันกับเป็นวงกลมรีและวงกลมรูปทรงกระบอก (Spherical oval and cylindrical forms) วิธีการจำหลักรูปคนนั้นอยู่ในวิธีคล้ายกับตัดลำต้นไม้และนับถือปริมาตรของต้นไม้ นั้นอย่างที่สุด

นอกจากการจำหลักพระพุทธรูปแล้ว ประติมากรจีนยังจำหลักรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร (กวนอิม = Kuan-Yim) ด้วยวัตถุต่างๆ เช่น หิน, สำริด, ไม้ และรัก ตั้งได้กล่าวแล้วว่าชาวจีนชั้นปัญญาชนนิยมงานจิตรกรรมมาก ซึ่งงานเหล่านั้นอาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา ประวัติศาสตร์ หรือมีลักษณะเช่นชีวิตประจำ

วัน แต่งงานประติมากรรมนั้นสร้างขึ้นเพื่อความมุ่งหมายทางศาสนา เท่านั้น ดังนั้นจึงไม่มีผู้ใดสะสมพระพุทธรูปหรือรูปพระโพธิสัตว์ ฉะนั้นในสิ่งที่เกี่ยวกับงานประติมากรรมชั้นสูงของจีนแล้ว เราจำเป็นต้องอ้างอิงถึงชิ้นงานซึ่งชาวญี่ปุ่นได้รวบรวมไว้ทั้งสิ้น

รายนามของจิตรกรได้บันทึกไว้เป็นหลักฐานตั้งแต่สมัยโบราณ ส่วนนามของประติมากรนั้นบันทึกไว้ในสมัยหลัง ประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึง Anico ซึ่งเป็นชาวเนปาลและลูกศิษย์ชาวจีนของเขาชื่อ Liu Yuan ซึ่งทำงานในตอนปลายศตวรรษที่ 13 และต้นศตวรรษที่ 14 และศิลปินอื่นๆ ที่สำคัญอีกคือ Feng Hsiao-Chung, ผู้สร้างรูปกวนอิมอันสวยงาม และประติมากรในครอบครัวของเขาอีก 2 ท่าน คือ Feng Chi-pao และ Feng-Li ซึ่งสร้างรูปสำริดพระภิกษุในลัทธิเต๋า (A Taoist-group) ในปี ค.ศ. 1428

ถ้าที่สำคัญที่สุดที่มีงานประติมากรรมทางพุทธศาสนาคือ

Yun-Kang Cave ใน Shansi 5th A.D. มีลักษณะอินเดีย

Lung Men Cave ใน Honan 5th-6th A.D. มีลักษณะอินเดีย

Tieng Lung Shan ใน Shansi 6th-8th A.D. มีลักษณะเป็นพิเศษของจีน

ถ้าต่อไปนี้มีงานประติมากรรมฝ่ายพุทธศาสนาที่น่าสนใจ

Tun-Huang ใน Kansu

To-shan ใน Shantung

Yun Men ใน Shantung

Kung-hsien ใน Honan

เกี่ยวกับศิลปะส่วนรอง หรือศิลปะประยุกต์ (Minor arts or Applied arts) ของจีนนั้น งานประเภทเครื่องเคลือบ (Ceramic) จากเวลา 2000 B.C. ซึ่งผลงานเครื่องเคลือบมีลักษณะเป็นอย่าง ชนบท จนถึงสมัย Sung และต่อมาแม้จะยังคงรักษามาตรฐานของการทำเครื่องเคลือบอยู่ในคั่นระหว่างชาติก็ตาม แต่คุณสมบัติทางศิลปะเสื่อมลง เพราะไปมุ่งในเรื่องสีเป็นส่วนสำคัญ ทั้งกลายเป็น

การตกแต่งมากเกินไป ยิ่งในสมัย Ming และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัย Ch'ing ศิลปะการเคลือบตกต่ำมาก ซึ่งอย่างไรก็ดีการเคลือบของจีนในสมัยนี้มีความสำคัญยิ่งใหญ่อยู่กับการเคลือบของยุโรป ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 และ 18 มาก (ฝรั่งเศสและฮอลแลนด์นิยมมาก)

เครื่องเคลือบโบราณที่สุดของจีนสมัย 2000 B.C. มีรูปลักษณะวิธีทำเทคนิคและลวดลายแสดงให้เห็นว่าได้รับอิทธิพลจากเมโสโปเตเมีย แต่ก็มีแจกันของสมัยเดียวกันนี้มีลักษณะของจีนอันบริสุทธิ์ เช่น แจกันสามขา ที่เรียกว่า "Li O Ting" ซึ่งสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับภาชนะที่สร้างด้วยสำริดในสมัยเดียวกัน

ศิลปะของญี่ปุ่น

ในจดหมายเหตุ Kojiki และ Nihonji ได้บันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นไว้ตั้งแต่รัชสมัยของจักรพรรดิ Jimmo (or Jummo) ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 6 จาก 6th B.C. 6th A.D. ศิลปะยังไม่มีฝีมือสูง แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของจีน บรรดาวิหารของศาสนาชินโตนั้นยังอยู่ในยุคเริ่มต้น หลังคาวิหารก็ใช้ใบไม้คลุม ศักราชใหม่ของญี่ปุ่นเริ่มต้นขึ้นในรัชสมัยของมหาราชินี Suiko (593-628) พระนาง Suiko มอบอำนาจทางการเมืองให้แก่เจ้าชาย Shotuko Taishi (593-621) และ Umayadono-Oji ซึ่งเป็นผู้ที่นำพุทธศาสนาเข้ามาในญี่ปุ่น

เราอาจกล่าวอย่างกว้างๆ ได้ว่า ญี่ปุ่นคล้อยตามแนวศิลปะและวัฒนธรรมของจีนมาในทุกสมัย แต่ก็ได้ทำให้ชาวญี่ปุ่นงดเว้นการเนรมิตศิลปะของตนขึ้นมาบ้าง

โดยทั่วไปนั้นประเทศญี่ปุ่นปกครองโดยชนชาตินักรบซึ่งเป็นผู้ทำนุบำรุงศิลปะ ทั้งนี้ย่อมเป็นสิ่งแน่ว่า ลักษณะของศิลปะย่อมเปลี่ยนแปลงไปแล้วแต่รสนิยมของผู้ปกครองประเทศ แต่ที่จริงแล้วศิลปะต้องเปลี่ยนแปลง เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงแก้ไขศาสนา ซึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องกันบ่อยๆ

ชื่อของศิลปินสกุลช่างประติมากรรม และโดยเฉพาะสกุลช่างจิตรกรรมมีมากมายจนไม่อาจนำมากล่าวไว้ในนี้ได้ทั้งหมด ในจิตรกรรมนั้นสกุลช่าง Tosa และ Kano มีความสำคัญที่สุด ลักษณะพิเศษโดยเฉพาะของงานจิตรกรรมของญี่ปุ่น คือการเขียนภาพคนให้มีเส้นและส่วนละเอียดสัมพันธ์กัน งานประติมากรรมฝ่ายพุทธศาสนาตามแบบประเพณีของญี่ปุ่น ซึ่งมีความสวยงามยิ่งนั้นอยู่ในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 7-8 แต่ประติมากรชาวญี่ปุ่นมีความสามารถในการแสดงออกซึ่งความรู้สึกอย่างจริงตามธรรมชาติ มีงานประติมากรรมรูปคนของคริสต์ศตวรรษที่ 12 และ 13 อาจเปรียบเทียบได้กับงานประติมากรรมที่ดีที่สุดของสมัย Italian Renaissance ได้ ภายใต้อิทธิพลของจีน สถาปัตยกรรมของญี่ปุ่นได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจังในคริสต์ศตวรรษที่ 7 ในปี ค.ศ. 624 ได้เกิดศูนย์กลางศาสนาขึ้นถึง 446 แห่ง วิหารสร้างขึ้นบนคลองรากซึ่งเป็นอิฐและเสามีฐานหินรองรับ

สมัย NARA (710-785)

นาราเป็นเมืองศูนย์กลางทางศาสนาและการเมืองของญี่ปุ่น ในคริสต์ศตวรรษที่ 8 เป็นสมัยอันยิ่งใหญ่ของศิลปะและศาสนา ดังที่เรียกกันว่า "Tempyo" ในเมืองนารามีแบบอย่างสถาปัตยกรรมจิตรกรรม และประติมากรรมที่เก่าแก่ที่สุดของญี่ปุ่น วิหารที่สร้างด้วยไม้คือวิหาร Horyuji สร้างในปี ค.ศ. 589 ถูกไฟไหม้เสียหายในปี ค.ศ. 650 และสร้างขึ้นใหม่ในคริสต์ศตวรรษที่ 8 นั้นเป็นวิหารไม้เก่าแก่ที่สุดในโลก ในระยะเริ่มแรก ศิลปินจีนมาทำงานในญี่ปุ่น แต่ภายในไม่ช้าศิลปินญี่ปุ่นก็ทำงานของตนเอง รูปอนุสาวรีย์ที่มีอายุเก่าแก่และสวยงามที่สุดชิ้นหนึ่งคือรูปพระเมตไตรย์ (Maitreya) ของสมัย Suiko ซึ่งได้รับความบันดาลใจจากแบบพระเมตไตรย์ของเกาหลี งานประติมากรรมของประติมากร Kuratsukuri อันยิ่งใหญ่คือพระพุทธรูปสำริดอันงดงาม ประดิษฐานอยู่ในวิหาร Horyuji มีรูปพระโพธิสัตว์ 2 ข้าง พระพุทธรูป Yakushi (ผู้รักษาคนพิการ)

คำอธิบายแบบศิลปะของญี่ปุ่น

แสดงให้เห็นถึงภาพดอกไม้ (Peonies) และนก (Canary) โดยมีมือของ Hokusai ศิลปินญี่ปุ่น บรรยายธรรมชาติในเส้นและลักษณะอันเป็นสาระสำคัญ ฉะนั้นศิลปินญี่ปุ่นจึงเป็นผู้นำทางความคิดในปัจจุบัน

ซึ่งมีรูปพระโพธิสัตว์อยู่ 2 ข้าง ก็เป็นงานศิลปกรรมชั้นเลิศของสมัยนาราชั้นหนึ่งด้วย

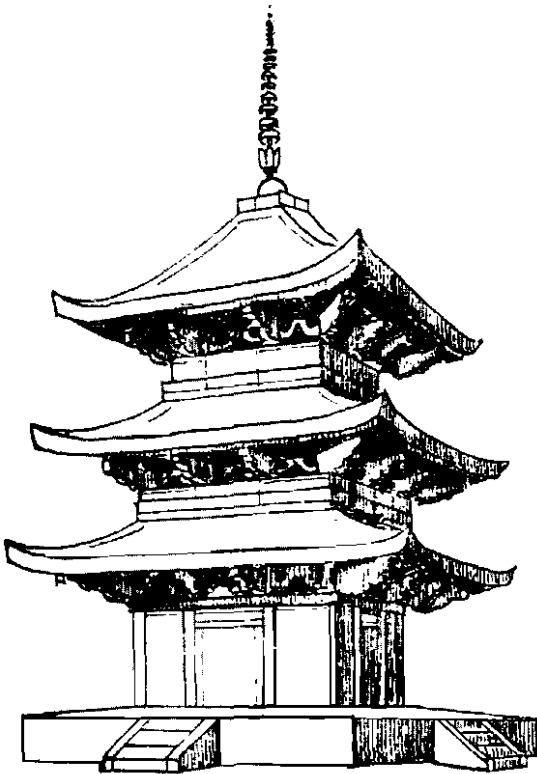
ชาวญี่ปุ่นสร้างงานประติมากรรมด้วยทองสำริด, หิน, ไม้, รัก และกระดาษ

งานจิตรกรรมของสมัยนาราลางชั้นแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลศิลปะของอินเดีย ซึ่งชวนให้คิดว่าได้มีศิลปินอินเดียกลางคนได้มาทำงานในญี่ปุ่น ส่วนงานจิตรกรรมอื่นๆ เช่น รูปของ Sri Devi (Kichijoten) ในวิหาร Yakushiji แห่งนารานั้นเป็นแบบของญี่ปุ่นโดยแท้

วิหาร Kondo Toshodaiji ที่นาราก็เป็นแบบสถาปัตยกรรมอันสวยงามของญี่ปุ่นที่เลียนแบบสถาปัตยกรรมของจีนสมัยราชวงศ์ Tang

สมัย JOGAN (794-890)

สมัยนี้ญี่ปุ่นย้ายเมืองหลวงจากนารามาสู่เมืองเฮอัน (Heian) ปัจจุบันคือเมืองเกียวโต (Kyoto) ในสมัยนี้ได้เกิดนิกายใหม่ทางพุทธศาสนาขึ้น 2 นิกาย คือ นิกาย Tendai โดย Saicho (Dengyo Daishi) และนิกาย Shingon โดย Kukai (Kobo Daishi) ทั้ง Saicho และ Kukai ได้ไปประเทศจีน และได้นำความคิดใหม่ทางศาสนาเข้ามาในญี่ปุ่น ศาสนาฮินดู ศาสนาพุทธ ลัทธิเต๋า และลัทธิชินโต นั้นมีลัทธิเกี่ยวกับภูตผีปีศาจแทรกอยู่ด้วย ซึ่งเป็นพิเศษสำหรับชาวญี่ปุ่น Kukai ผู้เป็นศาสดาของนิกาย Shingon นั้นเป็นนักปรัชญาสถาปนิก และจิตรกร ท่านได้สร้างวิหารหลายวิหาร ที่มีชื่อเสียงมากคือวิหาร Kongobuji ในภูเขา Koya ทั้งนิกาย Tendai และ Shingon สร้างวิหารบนเนินเขาและบนภูเขาเพื่อให้เกิดลัทธินิยมความเร้นลับแก่พิธีกรรมครั้งภูตผีมากขึ้น ย่อมเป็นสิ่งแน่ว่า พื้นที่อันมีสภาพต่างๆ กัน ย่อมเป็นเหตุให้ไม่สามารถสร้างวิหารขึ้นโดยมีแปลนแผนผังกำหนดไว้ตายตัวได้ เพราะวิหารเหล่านี้มีลักษณะรูปทรงต่างๆ กันตามลักษณะของธรรมชาติที่สร้างวิหารนั้นขึ้น พระเจดีย์ (Pagodas) ของสมัยนี้มีโดม (Dome) แสดงให้เห็นว่ามีที่มา

เจดีย์ของคริสต์ศตวรรษที่ 7 เจดีย์ของญี่ปุ่นมีผังสี่เหลี่ยมจัตุรัสและมีชายคายื่นออกมามาก
เจดีย์อาจมีถึง 3 หรือ 7 ชั้น มีรูปทรงแตกต่างไปจากของจีนมาก

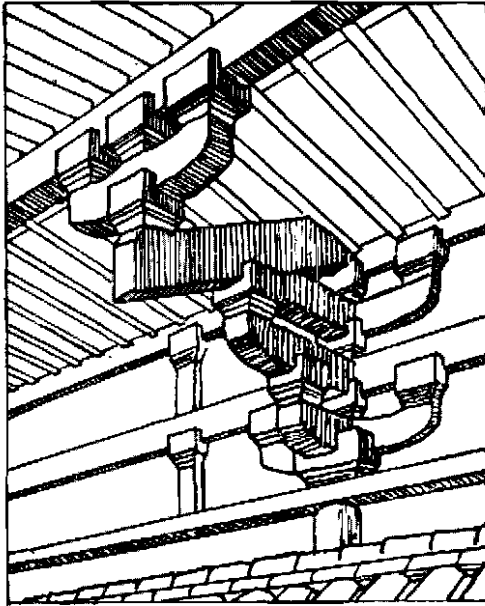
จากอินเดีย

บรรดาเทพเจ้าที่ดูร้ายนั้น ได้เขียนและจำหลักขึ้นเพื่อเตือนใจให้ประชาชนปฏิบัติตนในทางที่ดีที่ชอบ ถึงแม้ว่านิยายทั้งสองนี้จะมีผู้นับถือมาก แต่ก็ยังมีการสร้างพระพุทธรูปตามแบบประเพณีกันในสมัย Jogan ด้วยเหมือนกัน

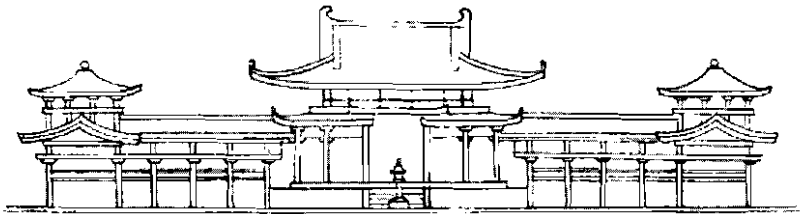
สมัย FUJIWARA (890-1160)

ศิลปะของสมัย Fujiwara แสดงให้เห็นถึงการแสดงออกซึ่งความรู้สึกของชนญี่ปุ่นซึ่งได้รับการกล่อมเกลาจิตใจแล้วเป็นอย่างดี นับเป็นเวลาถึง 3 ศตวรรษที่ศิลปะของญี่ปุ่นเต็มไปด้วยความวิจิตรและมีลักษณะอ่อนหวานตามแบบขุนนาง งานวรรณกรรมบรรลุถึงขั้นชั้นสูง Royoger และ Genshin ผู้เป็นลูกศิษย์ ได้เป็นผู้ตั้งนิกายใหม่ทางพุทธศาสนา ชื่อว่า "Jodo" (Ching-Jun) ขึ้น พระพุทธอมิตาภะ (ชยานิพุทธ) ซึ่งชาวญี่ปุ่นเรียกอมิภะ (Amibha) ผู้ซึ่งสร้างความร่มเย็นเป็นสุขให้แก่วิญญาณของมนุษย์ได้เป็นที่เคารพนับถือของประชาชน แทนเทพเจ้าที่ดูร้ายของสมัย Jogan สถาปัตยกรรมมีความสวยงามที่สุดยิ่งกว่าสมัยใดในญี่ปุ่น หมู่ของอาคารซึ่งมีเสาเหลี่ยมสูงเรียวนั้นนิยมกันมาก สถาปัตยกรรมของสมัย Fujiwara ที่ดีที่สุดแห่งหนึ่ง คือศาลา Howodo ในวิหาร Byodoin และ Yamashiro รูปจำหลักไม้ของ Sri Devi (Kichijoten) นับว่าเป็นแบบประติมากรรมที่สวยงามชิ้นหนึ่งของสมัย Fujiwara

ในงานจิตรกรรมก็เช่นกันด้วย ไม่มีความประณีตงดงามของงานจิตรกรรมสมัยใดจะทัดเทียมเท่ากับสมัยนี้ งานจิตรกรรมซึ่งแสดงถึงรูปพระพุทธรูปยูนีนั้นเป็นแบบพิเศษโดยเฉพาะ ในระหว่างสมัย Fujiwara นั้น นอกจากงานจิตรกรรมซึ่งเกี่ยวกับศาสนาแล้ว ก็ยังมีการเขียนภาพเกี่ยวกับชีวิตประจำวันกันอีกด้วย Kose no Kanaoka (900 A.D.) และบุตรชาย หลานชายของเขา ได้เขียนภาพชีวิตประจำวันมีชื่อว่า Yamato-E Toba Soja (1053-1440 A.D.) เป็นผู้เขียนภาพสัตว์ต่างๆ ในลักษณะสัตว์เกิดจะ

ส่วนละเอียดของทวย ค้ำยันชายคา

ลายเส้นของห้องพระโรงไก่ฟ้า (Phoenix Hall Howodo) ในวิหาร Byodoin แสดงถึงความบริสุทธิ์ของแบบอย่างสถาปัตยกรรมของสมัย Fujiwara คริสต์ศตวรรษที่ 11

เป็นภาพตลก Mitsunaga จิตรกรเอกแห่งคริสต์ศตวรรษที่ 12 เป็นปรมาจารย์ผู้เขียนภาพที่เรียก Makimono ซึ่งจะดูภาพได้ก็ต่อเมื่อคลี่ม้วนกระดาษหรือม้วนผ้าแพรออก

สมัย HEIKE (1160-1185)

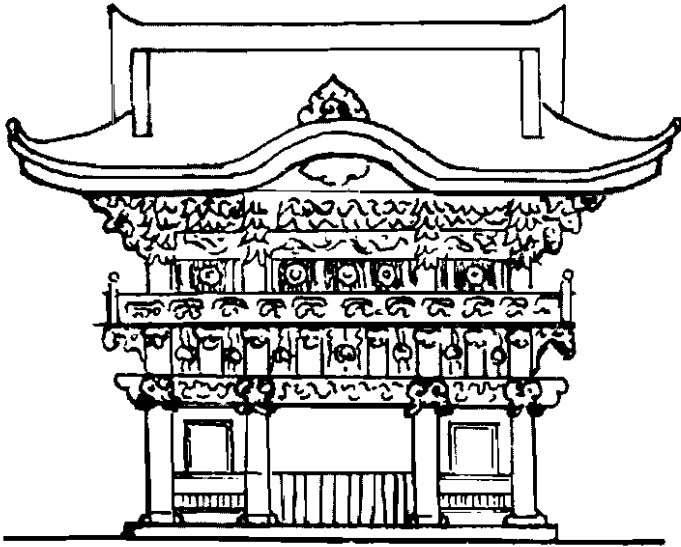
ในสมัยซึ่งมีระยะเวลาอันสั้นนี้ ศิลปะดำเนินไปตามแบบของสมัย Fujiwara (ราชสำนัก)

สมัย KAMAKURA (1185-1333)

ราชวงศ์กษัตริย์ซึ่งเป็นนักรบแห่งเมือง Kamakura แข่งขันกับเมือง Heian อันเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและพุทธปัญญา ศิลปะของสมัย Kamakura สะท้อนออกซึ่งความรู้สึกภายในของชนชาติญี่ปุ่นแต่อิทธิพลของศิลปะจีนก็มีอยู่ในสมัยนี้ด้วย

สถาปัตยกรรมสมัยนี้มีลักษณะแข็งแแกร่ง ไม่มีการตกแต่งให้มั่งคั่งอลังการ หากจะมีก็เพียงน้อย นิยมใช้ทวยอันเป็นกลุ่มก้อน (Massive brackets) ค้ำยันชายคา อันยื่นออกมาจากพระเจดีย์ Tahoto ในวัด Ishiyomadera เป็นแบบอย่างที่ดีของสถาปัตยกรรมแบบนี้ ด้านงานประติมากรรมก็มีศิลปินที่มีชื่อเสียงเช่น Kokei ผู้นำสกุลช่างสำนัก Nara และบุตรชาย คือ Unkei ซึ่งงานของท่านเป็นรูปคนแบบจริงตามธรรมเนียมชนชั้นไม่แพ้งานของ Donatello เลย ประติมากรที่ยิ่งใหญ่อีกผู้หนึ่งคือ Jokei ผู้นี้จำหลักรูปอันสวยงามด้วยไม้ของ Sho Kannon ใน Kuramadera ที่ Kyoto งานจิตรกรรมพระพุทธรูปตามแบบประเพณีและรูปเทวดานางฟ้าต่างๆ ซึ่งรับวิญญูณในสวรรค์นั้นงดงามยิ่งนัก Fujiwara Takanobu (1140-1204 A.D.) เป็นจิตรกรภาพเหมือนผู้ยิ่งใหญ่ที่สุด ที่เขียนภาพเหมือนของ Minamoto no Yoritomo

งานจิตรกรรมที่เรียกกันว่า Yamato-e แห่งสกุล Tosa นั้นแสดงให้เห็นถึงชีวิตประจำวันและอย่างธรรมดาที่เป็นอยู่ในสมัยนี้ จิตรกรที่ดีที่สุดของงานจิตรกรรมประเภทนี้คือ Yoshimitsu Tosa

สถาปัตยกรรมของคริสต์ศตวรรษที่ 12 แสดงเปรียบเทียบให้เห็นถึงลักษณะตกแต่งมั่งคั่ง
จนเกินไป กับศิลปะ Baroque ของตะวันตก

(1290-1330 A.D.)

งานเคลือบ (Ceramic)

ประเทศญี่ปุ่นสั่งงานเคลือบจากประเทศจีน ในปี 1228 A.D. Toshiro ผู้เป็นช่างปั้นงานเคลือบได้เดินทางกลับมาจากประเทศจีน ภายหลังจากที่ได้ศึกษางานเคลือบทางด้านเทคนิคอยู่หลายปี และได้ตั้งเตาเคลือบ (Kilns) ขึ้น ณ เมือง Seto

สมัยปัจจุบัน (Modern Time)

1334-1573 A.D. แห่งราชวงศ์ Ashikaga :

เมื่อได้เป็นแม่ทัพ (Shogun) แล้ว นายพล Ashikaga จึงได้ก่อตั้งราชวงศ์ของตนขึ้นนอกจากการเคารพบูชาพระพุทธเจ้าอมิตาภะ (ชยานิพุทธ) ยังมีปรัชญาใหม่เกิดขึ้นอีกจากอิทธิพลของนิกายเซน (Zen Sect) ปรัชญาของลัทธินี้ไม่ยอมรับนับถือคำสอนของสมัยกลางทั้งหมดโดยอ้างหลักว่า ทุกคนอาจบรรลุความสำเร็จสมบูรณ์ได้จากสมาธิจิตของตนเอง (Self concentration of mind) ความคิดเช่นนี้เอง เป็นสิ่งสอดคล้องกับอุดมคติของพวกซามูไร (Samurai) ซึ่งเป็นทหารชั้นปกครอง

ทางด้านงานจิตรกรรม แบบอย่างศิลปะอย่างแท้จริงตามธรรมชาติ ได้เข้าแทนที่แบบอย่างศิลปะตามประเพณี และแบบอย่างพระพุทธรูปก็ปรากฏออกมา มีทรวดทรงรูปนอกตามแบบจริงด้วย จิตรกรที่มีชื่อเสียงที่สุดผู้หนึ่งของสมัยนี้คือ Mincho (Cho Densu 1352-1431 A.D.) ซึ่งเขียนภาพเป็นเรื่องติดต่อกันถึง 50 ภาพ คือ เรื่อง "เถรกรรม" (Therakamas) หรือศิษย์ของพระตถาคต (Disciple of Buddha) แบบอย่างศิลปะของจิตรกรผู้นี้วิจิตรยิ่งนักจนอาจเทียบได้กับงานจิตรกรรมของ Beato Angelico และอาจกล่าวได้ว่าเป็น Beato Angelico ของประเทศญี่ปุ่นทีเดียว อีกท่านหนึ่งคือ Souben (1415 A.D.) เขียนภาพทิวทัศน์ในสีเอกรงค์ (Monochrome) ด้วย เส้นค่อนข้างเป็นมุม ส่วน Jasoku Soga

(1483 A.D.) เป็นจิตรกรที่เขียนภาพมีความอ่อนหวานกว่า Shubun ท่านผู้นี้เขียนรูปสิ่งพระราชของนิกายเซนหลายท่าน Sesshu (1420-1506 A.D.) เป็นจิตรกรที่เขียนภาพชนบทที่มีชื่อเสียงมากผู้หนึ่ง พิธีดื่มน้ำชาของนิกายเซน ความรักธรรมชาติ การจัดดอกไม้ และความเรียบง่ายอันขัดเกลาแล้วนั้นเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นศิลปะ ฉะนั้นศิลปะเช่นนั้นจึงยังคงดำเนินสืบต่อมาถึงปัจจุบันนี้อยู่ในวัฒนธรรมของญี่ปุ่น

พลับพลาทอง (Palace Kinkakuji) ซึ่งสร้างขึ้นตอนปลายศตวรรษที่ 15 โดย Yoshimitsu ซึ่งเป็นผู้อุปถัมภ์ศิลปะและวรรณคดีอย่างแท้จริงผู้หนึ่ง นั้นเป็นแบบสถาปัตยกรรมที่สวยงามของราชวงศ์ Ashikaga ในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ได้มีการสร้างปราสาท พระราชวังซึ่งตกแต่งอย่างมั่งคั่งอลังการขึ้นมากมาย แหนวัดวาอารามปรัชญาทางพุทธศาสนาก็ได้มีการพัฒนาการอย่างอิสระ นาฏศิลป์ประกอบเพลงร้อง (Lyric drama) ที่เรียกว่า "No" ก็อุบัติขึ้นในสมัยนี้

1573-1603 A.D. สมัย Tuyutomi :

สมัยนี้มีระยะเวลาสั้น ผู้ปกครองประเทศสร้างปราสาทมีป้อมค่าย เพื่อรักษาอำนาจการปกครอง บ้านเมืองมีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า

1603-1868 A.D. ราชวงศ์ Tokugawa :

มี Edo เป็นเมืองหลวง (ปัจจุบันคือ Tokyo ใหม่) ประเทศญี่ปุ่นเล็กติดต่อกับโลกภายนอกโดยปิดเมืองท่าทุกแห่ง พัฒนาการทางด้านพุทธปัญญาและพุทธศาสนาเสื่อมโทรมลง ศาสนาคริสต์นิกายซึ่งนำเข้ามาโดย Francis Xavier ก็ถูกบีบคั้นมิให้นับถือกันต่อไปอีก ลัทธิชินโตและปรัชญาแห่งชาติอันใหม่ และศาสนาที่นิยมกันใหม่ได้พัฒนาการขึ้นอีก ศิลปะก็ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับจีนอีก ความมั่งคั่งของประเทศสะท้อนออกซึ่งศิลปะอันฟุ่มเฟือย มีลักษณะรกรุงรัง การละคอนเข้าสู่ขั้นสูงสุด การแต่งกายในราชสำนักและละคอนเต็ม

ไปด้วยความโอ้อ่า วัดใหญ่ๆ เช่น Yomei-Mon ที่ Nikko นั้นสร้างขึ้นเพื่อบรรจุศพของพวกเจ้านาย ลวดลายจำหลักไม้ระบายสีและปิดทอง ใช้ตกแต่งวัดต่างๆ เหล่านี้ยังมั่งคั่งอสังการ

บรรดาพระราชวังที่มีกำแพงล้อมรอบนั้น สร้างขึ้นที่เมือง Nagaya และโดยเฉพาอย่างยิ่งในเมือง Tokyo (Edo) งานจิตรกรรมก็มีลักษณะหรูหรา ไปตามความกตัตนของลักษณะตกแต่งด้วยสกุลช่างหลายสกุลเกิดขึ้นอีกติดๆ กัน

ระหว่างจิตรกรจำนวนมากมาของสมัยนี้ ขอกล่าวถึงเพียงสองสามท่านคือ Tannyu (1602-1674 A.D.) เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง เขียนภาพสีเอกรงค์และพหุรงค์ Ogata Korin (1655-1716 A.D.) ท่านผู้นี้ไม่ขึ้นอยู่กับสกุลใด ทำงานศิลปะเป็นส่วนตนโดยนำเอาวิญญาณของศิลปะสมัยโบราณมาเป็นสิ่งบันดาลใจ ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 มีสกุลฝ่าย Realistic และ Idealistic เกิดขึ้น สกุล Realistic มี Marayama Okyo (1733-1795 A.D.) เป็นผู้ก่อตั้ง ส่วน Ganku Koma เป็นผู้ก่อตั้ง Kishi School นั้นทำงานเป็นแบบตกแต่งประกอบด้วยรูปสัตว์ Jatuku Ito (1716-800 A.D.) เป็นจิตรกรประเภท Decorative Painting ผู้ยิ่งใหญ่ต่อจาก Korin

งานพิมพ์ (Xylography)

งานภาพพิมพ์ (ไม้) เป็นศิลปะส่วนรอง (Minor art) ซึ่งได้กระทำกันมาแต่ครั้งโบราณ เว้นแต่ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 เท่านั้นที่งานศิลปะประเภทนี้ได้รับการยกย่องว่าเป็นงานที่แสดงออกซึ่งความรู้สึกอันยิ่งใหญ่ของศิลปะญี่ปุ่น แต่ชนชั้นสูงไม่นิยมกัน เพราะคิดว่างานศิลปะที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจเท่านั้นที่ยกย่องกัน Hishi-kawa Moronobu (1638-1714 A.D.) เป็นผู้ก่อตั้งงานภาพพิมพ์สมัยใหม่ของญี่ปุ่น

ไม่มีชนชาติใดได้บรรลุถึงขั้นสูง ในงานแสดงออกของศิลปะประเภทนี้เช่นชาวญี่ปุ่นเลย งานจิตรกรรมและงานภาพพิมพ์ของ

ตะวันตกตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 นั้นได้รับอิทธิพลจากงานภาพพิมพ์ของญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก

นามของศิลปินภาพพิมพ์ของญี่ปุ่นที่มีชื่อเสียงยิ่งกลางท่าน

Torii Kiyonobu	ทำงานอยู่ในระหว่าง	1664-1729 A.D.
Okumura Masanobu	"	1685-1764 A.D.
Lusuki Harunobu	ทำงานอยู่ในระหว่าง	1725-1770 A.D.
Kitao Shigemasa	"	1739-1820 A.D.
Koryusai	"	1760-1780 A.D.
Kiyonaga	"	1752-1815 A.D.
Toshusai Sharaku	"	-1825 A.D.
Kitagawa Utamaro	"	1753-1805 A.D.
Katsushika Hokusai	"	1760-1849 A.D.
Hiroshige	"	1797-1858 A.D.

เชิงอรรถ

1 “วรรณะ” พวกอริยกะแบ่งชั้นของคนออกเป็น 4 ประเภท คือ

พราหมณ์ ซึ่งถือว่าเกิดจากปากของพระพรหม

กษัตริย์ (Kshatriyas) ซึ่งถือว่าเกิดจากแขนของพระพรหม กษัตริย์นี้หมายถึงพวกขุนนางและนักรบด้วย (Nobles and Warriors)

แพศย์ (Vaiśyas) ซึ่งถือว่าเกิดจากขาของพระพรหม ได้แก่พวกพ่อค้าและชาวไร่ ชาวนา

ศูทร (Sudras) ซึ่งถือว่าเกิดจากเท้าของพระพรหม ได้แก่คนชั้นต่ำ

2 อุปนิสัท (Upanishads) : เป็นหมวดที่ 3 ที่สำคัญที่สุดของพระเวทย์ หรือเท่ากับเป็นหัวใจของพระเวทย์

3 อาณาจักรโมกุล : สมัยที่รุ่งเรืองที่สุดของพวกมหมัดสายงโมลที่ปกครองประเทศอินเดียนั้นคืออาณาจักรโมกุล ซึ่งมีพระเจ้าบาบุร์ (Babur) เป็นผู้นำในปี พ.ศ. 2069 ต่อมาหลานของพระองค์ คือ พระเจ้าอักบาร์มหาราช (Akbar) ซึ่งอยู่ในราชสมบัติตั้งแต่ พ.ศ. 2099-2148 ได้แผ่อำนาจมากขึ้นจน พ.ศ. 2250 อาณาจักรโมกุลจึงเริ่มเสื่อมโทรม และเปิดโอกาสให้อังกฤษเข้ารุกรานประเทศอินเดีย ตั้งแต่ พ.ศ. 2304 อาณาจักรของพระเจ้าอักบาร์นั้นมีอาณาเขตครองอินเดียตอนเหนือของแคว้นทักซิณ (Deccan) ทั้งหมด พระองค์ทรงมีชื่อเสียงในการปกครองมาจนได้ฉายาว่า “ผู้พิทักษ์มนุษยชาติ” (Guardian of Mankind) ทางด้านศาสนานั้นนอกจากศาสนาหมัดแล้ว พระองค์ยังส่งเสริมศาสนาอื่นๆ อีกด้วย

4 Tantrik ลัทธินิยมในทางไสยศาสตร์ ไปในทางความเร้นลับ

5 Pasupatinatha = ชื่อวิหารสร้างอุทิศแด่พระศิวะ

6 Bon-po = ลัทธินิยมนับถือผีของพวกทิเบต

7 ฌยานิพุทธ (Dhyani Buddhas) เป็นพระพุทธเจ้าซึ่งไม่ต้องเป็นพระโผติสัตว์มาก่อน มีอยู่ด้วยกัน 5 องค์ บางครั้งก็รวมเอวชรัสตว์พุทธ เข้าไปด้วยเป็น 6 องค์ มีนามดังนี้

1. ไวโรจนาพุทธ (Vairocana)	2. อรรคโสภยะ (Aksobhya)
3. รัตนสัมภวะ (Ratanasambhava)	4. อมิตาภะ (Amitabha)
5. อโมขสิทถิ (Amoghasiddhi)	6. วัชรสัตถ์ (Vajrasattva)

8 นางธารา (Taras) มีหลายตนด้วยกัน และเป็นศักดิ์ของธยานิพุทธเจ้า มือขวายูอยู่ในท่า
ธรมุตรา (Varada Mudra) มือซ้ายถือดอกบัว

9 Kandarya Mahadeva Temple : เป็นวิหารที่สำคัญที่สุดในกลุ่มวิหาร 30 วิหาร สร้างใน
พ.ศ. 1493

10 ศาสนาจีน (Jainism) : เกิดขึ้นในระยะเวลาเดียวกับพุทธศาสนา มีพระวรรมมานะ
เป็นศาสดา บรรดาสาวกเรียกพระองค์ว่า “มหาวิระ” (Mahavira) ศาสนาจีน หมายถึง
ศาสนาของผู้ขำนะ (Jinas) นี้มิได้แผ่กระจายไปนอกประเทศอินเดีย พระรูปของพระมหา
วิระปรากฏเปลือย (หรือเป็นทมิฬพร นุ่งลมห่มฟ้า เพราะเครื่องนุ่งห่มชุดเดียวไม่ลัด
เปลี่ยนขาดวินไป พระองค์สละราชสมบัติเมื่ออายุ 30 ปี ออกบำเพ็ญพรตตัดห่วงกิเลส
(Nairagranthas = Free from Bonds) จนสำเร็จเป็นพระอรหันต์ เมื่ออายุ 43 พระองค์ประ
สูติประมาณในปี พ.ศ. 3 ปรีนิพพานในปี พ.ศ. 75 หลักธรรมของพระมหาวิระคล้ายคลึง
กับของพระพุทธเจ้า ความแตกต่างอยู่ที่ส่วนใหญ่ของการปฏิบัติ

Digambaras = Space-clad หรือ Sky-clad หมายถึง เปลือย Svetambaras =
White-clad. หมายถึง ครองผ้าสีขาว

11 อาณาจักรของพวกฮินดูซึ่งแยกมาจากพวกพรานหมณ์ คือ “มัชปาหิต” (Majapahit) ครั้ง
สุดท้ายตกอยู่ในระยะเวลาประมาณ พ.ศ. 2063 (1520 A.D.)

12 เมื่อคราวญี่ปุ่นยึดครองประเทศอินโดนีเซีย ครั้งสงครามโลก ครั้งที่ 2 ได้มีการขุดฐาน
ของบรมพุทโธ ปรากฏว่ามีการสร้างต่อเติมของเดิม ตั้งแต่ครั้งโบราณ โดยอาศัยการ
วินิจฉัยทางด้านแบบแผนศิลปะของ Dravidian Style of Architecture เป็นมาตรฐาน เข้าใจ
ว่าคงร่วมมือกับนักโบราณคดีของพวก Dutch

13 ชงจื๊ว เกิดในแคว้นลู (Lu) ปัจจุบันนี้อยู่ในมณฑลชานตุง (Shantung) เมื่อเด็กยากจน
มาก ครั้นอายุได้ 15 ปี จึงเริ่มศึกษาอย่างจริงจัง ชงจื๊วแต่งงานเมื่ออายุ 19 ปี รัชราชการ
เป็นข้าราชการผู้น้อย และมีอาชีพเป็นครู ต่อมาล้มลุกศิษย์มากมาย ในปีคริสต์ศักราช 517
เกิดการรบกวนขึ้นในแคว้นลู ชงจื๊วจึงไปรับราชการอยู่ในแคว้นชี่ (Ch'i) ประมาณปีสองปี
เมื่อสงครามสงบลง จึงกลับมายังแคว้นลู จนอายุ 50 ปี จึงรับตำแหน่งเจ้าเมือง เมือง
เล็กๆ มีชื่อเสียงปรากฏทั่วไปถึงความยุติธรรมและการปราบปรามโจรผู้ร้าย จากนั้นชงจื๊ว
จึงเดินทางไปยังแคว้นต่างๆ พร้อมด้วยลูกศิษย์ ในที่สุดกลับมายังแคว้นลูอีก ได้ใช้ชีวิต
ของท่านชำระคัมภีร์โบราณของจีน สุสานของท่านอยู่ที่เมืองกูเฟา (Kufow) ซึ่งเป็นศูนย์
กลางของผู้แสวงบุญนับแต่นั้นมา

14 เต๋า หมายถึงคำว่า “ถนน” หรือ “ทาง” นำไปสู่การพบหลักของจักรวาล (The Hidden
Principle of the Universe)

15 ลัทธิซึ่งมีระบบปฏิบัติตนให้พ้นทุกข์ด้วยตนเอง โดยอาศัยหลักปฏิบัติของลัทธิชงจื๊วและ
ลัทธิเต๋า รวมเข้าด้วยกันเป็นแนวทาง